

NOTULEN van de Algemene Vergadering van de
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
gehouden op Vrijdag 8 April en Zaterdag 9 April 1949
in het Schouwburggebouw Esplanade te Utrecht.

Met het oog op het feit, dat het eerste gedeelte van de vergadering n.l. de Openingsrede van den voorzitter, wordt uitgezonden door de radio, houdt de heer Rutgers voor de radio een kleine inleiding, waarin hij in de eerste plaats mededeelt, dat Z.Exc. Mr. D.U. Stikker, Minister van Buitenlandse Zaken, in de vergadering aanwezig is, welke aanwezigheid bijzonder op prijs gesteld wordt.

Vervolgens opent de Voorzitter, Mr. P.J. Oud, de vergadering en heet de aanwezigen en in het bijzonder den heer Stikker, hartelijk welkom. Daarna spreekt de Voorzitter zijn Openingsrede uit. (Deze rede is als bijlage 1 bij de notulen gevoegd.)

De Voorzitter geeft hierna het woord aan Mr. D.U. Stikker, die enige woorden tot de vergadering wil richten.

Mr. D.U. Stikker zegt den voorzitter gaarne dank voor de vriendelijke woorden, waarmede hij hem heeft welkom geheten. Inderdaad heeft spreker met genoegen aan de uitnodiging om hier vanavond aanwezig te zijn en om enkele woorden te spreken, voldaan. De laatste keer, dat spreker voor de radio sprak was in Washington bij het tekenen van het Atlantisch Pact, toen daar in die grote zaal ten aanschouwe van een groot en uitgelezen gehoor op het podium 12 ministers van Buitenlandse Zaken onder de hitte van de televisie-apparaten aanwezig waren om hun redevoering uit te spreken. Het tekenen van dit Atlantisch Pact beduidt de hoop, dat wij de vrede mogen bewaren. Het beduidt ook de hoop misschien wat ons zelf betreft, dat wij met onze nieuwe bondgenoten tot een beter begrip mogen komen van de wederkerige moeilijkheden, die er ongetwijfeld op het ogenblik in de wereld bestaan. Juist teruggekeerd van deze reis en van die historische gebeurtenis wil spreker gaarne verklaren, dat het hem uitermate verheugt wederom hier in deze kring, waarmede zeer zeker door hem geen banden werden verbroken, aanwezig te kunnen zijn. Des te meer verheugt het spreker, nu hij de grote opkomst ziet, omdat hij daaruit meent te mogen concluderen, dat onze partij in intensieve beleving van alle politieke gebeurtenissen nog steeds voor gaat. Van harte hoopt spreker, dat dit een aanwijzing, meer nog, een goed voorteken moge zijn voor de blijvende groei van onze partij.

De Voorzitter dankt den heer Stikker voor de woorden, die hij heeft willen spreken. Hij stelt vervolgens voor de volgende telegrammen te verzenden:

H.M. de Koningin - Soestdijk.

De Volkspartij voor Vrijheid en Democratie voor de eerste maal sinds Uwe troonsbestijging in het Schouwburggebouw te Utrecht in algemene vergadering bijeen betuigt bij het begin harer werkzaamheden Uwe Majesteit als symbool van de volkseenheid haar trouw en aanhankelijkheid en bidt U toe, dat het U evenals Uw Doorluchtige Moeder gegeven moge zijn gedurende Uw Regering de onafhankelijkheid en het grondgebied van de Staat te bewaren, de vrijheid en de rechten Uwer onderdanen te beschermen en de welvaart te bevorderen.

Oud - Voorzitter

Rutgers - Secretaris.

Prinses Wilhelmina - Het Loo.

De Volkspartij voor Vrijheid en Democratie voor de eerste maal sinds Uwe troonsafstand in het Schouwburggebouw te Utrecht in algemene vergadering bijeen herdenkt in dankbaarheid de zegeningen welke Uw vijftigjarige Regering voor land en volk hier en overzee heeft afgeworpen en met ontroering de beproevingen, de moeiten en zorgen, die de vervulling van deze taak voor U met zich heeft gebracht.

Zij wenst U toe, dat U nog vele jaren in goede gezondheid getuige moge zijn van vrede, vrijheid en voorspoed voor alle volkeren van het Koninkrijk der Nederlanden.

Oud - Voorzitter.
Rutgers - Secretaris.

Nadat de vergadering door luid applaus haar instemming met het voorstel van den Voorzitter heeft betuigd, zingt zij staande het eerste en het zesde couplet van het Wilhelmus.

Hierna is aan de orde punt 2 van de Agenda: het Verslag van de Commissie voor de Notulen van de Algemene Vergadering van 14 en 15 Mei 1948 te Utrecht.

De heer Ir. D.J. Heuff te Zeist, namens de Notulencommissie verslag uitbrengend, deelt mede, dat de Commissie geen enkele wijziging in de door het Secretariaat opgemaakte notulen heeft behoeven aan te brengen en stelt voor de notulen onder dankzegging aan het Secretariaat en zijn staf voor het belangrijke en veelomvattende werk, bij acclamatie goed te keuren.

De vergadering betuigt met dit voorstel door applaus haar instemming.

De Voorzitter dankt de Commissie voor de door haar verrichte arbeid en het Secretariaat voor het nauwkeurige werk.

De Afdeling 's-Gravenhage deelt vervolgens mede, dat zij het op prijs zou stellen, indien in den vervolge aan de Agenda zal worden toegevoegd een punt: Rondvraag.

De Voorzitter zegt toe dit in overweging te zullen nemen.

De heer Ir. J.C. Loman (Baarn) verzoekt de volgorde van de Agenda te wijzigen. Hij zou de bespreking van het Gemeenteprogram voorop willen zetten, aangezien er vele mensen niet te laat uit de vergadering weg kunnen met het oog op verbinding naar huis.

De Voorzitter zegt, dat er ook mensen zullen zijn, die pas morgen komen en er dus op rekenen, dat de volgorde van de Agenda gehandhaafd wordt.

Aan de orde is thans punt 3 van de Agenda: De benoeming van de Notulencommissie voor de vergadering van 8 en 9 April 1949.

De Voorzitter stelt voor in de Notulencommissie te benoemen:
L. de Boer te Winschoten
K.H. Brandt te Moordrecht
J.Th. v.d. Voorde te Bussum.

De vergadering gaat hiermede accoord.

Aan de orde is punt 4 van de Agenda: het Jaarverslag van den Secretaris. (Bijlage 2)

De heer Mr. F.G. van Dijk ('s-Gravenhage) spreekt zijn waar-

dering voor dit Jaarverslag uit, doch wil naar aanleiding daarvan toch enkele opmerkingen maken.

In de eerste plaats meent spreker, dat het kader der afdelingen nog steeds niet voldoende functioneert. Hiervoor zijn twee dingen nodig:

1. het beginselprogram moet uitgewerkt worden tot een volledig werkprogram;
2. een goed georganiseerde propaganda. Deze is naar het oordeel van Den Haag nog steeds onvoldoende gericht.

De Secretaris zegt, dat eigenlijk op beide punten reeds aan de wens van de afdeling Den Haag is voldaan. Het Hoofdbestuur heeft reeds ingesteld diverse commissies tot voorbereiding van de onderdelen van het werkprogram en verwacht, dat het ontwerp in het na-jaar gereed zal zijn.

In de tweede plaats is ingesteld een commissie ad hoc, die hedenmiddag haar eerste vergadering heeft gehouden en nog voor de zomer een schema voor de propaganda aan het Hoofdbestuur zal voorleggen.

De Voorzitter dankt den secretaris voor zijn verslag.

Aan de orde is punt 5 van de Agenda: de Rekening en Verantwoording en Jaarverslag van den Penningmeester.

De Voorzitter deelt mede, dat de Penningmeester, de heer Pierson verhinderd is de vergadering bij te wonen en dat in zijn plaats de heer Land het Verslag zal uitbrengen. (Bijlage 3)

De heer Land leest het Verslag voor en tevens het Advies van de Commissie.

De Voorzitter stelt voor, overeenkomstig het advies van de Commissie de Rekening en Verantwoording goed te keuren en discharge te verlenen aan den Penningmeester over 1946, 1947 en 1948.

De vergadering gaat hiermede accoord.

De Voorzitter dankt den Penningmeester voor zijn uitvoerig en nauwkeurig verslag.

Aan de orde is punt 6 van de Agenda: de Benoeming van een Commissie van drie leden ter voorlichting van de Algemene Vergadering bij de behandeling van de Rekening en Verantwoording van den Penningmeester over het jaar 1949.

De vergadering gaat accoord met het voorstel van den Voorzitter om in deze Commissie te benoemen:

Mr. A.F. Foggenbeek, Rotterdam

Mr. J. Wilkens, Wassenaar

Ir. B.H. ter Kuile, Hengelo

en als plaatsvervangende leden:

Mr. K.P. v.d. Mandele, Rotterdam

Mr. W.C. Wendelaar, 's-Gravenhage

Mr. J.J.C.R. v.d. Bilt, Amsterdam.

Aan de orde is thans punt 7 van de Agenda: Behandeling van het Ontwerp-Gemeenteprogram.

Art. I. Het door den Voorzitter voorgestelde amendement in het tweede lid van art. 1 wordt zonder discussie door de vergadering aangenomen.

Art. II, lid 1, 2 en 3.

De Voorzitter deelt mede, dat de Partijraad adviseert de voorge-

stelde wijzigingen van de afd. Naarden/Huizen, Breda en Eindhoven niet over te nemen. Spreker vraagt, of de betreffende afdelingen zich hierbij kunnen neerleggen.

Alleen de afd. Eindhoven deelt mede de voorgestelde redactie nog niet te kunnen appreciëren.

De Voorzitter meent, dat de redactie, zoals deze is voorgesteld, juist is en vraagt, of Eindhoven haar amendement handhaaft.

De afdeling Eindhoven trekt het amendement in.

De vergadering besluit conform het advies van de Partijraad lid 1, 2 en 3 van Art. 2 ongewijzigd te handhaven.

Art. II - 6.

De Voorzitter deelt mede, dat de Commissie voor het Gemeenteprogram overeenkomstig het advies van de Partijraad de door de afd. Breda gewenste verandering heeft aangebracht.

De vergadering gaat hiermede accoord.

Art. III - 1.

De Voorzitter deelt mede, dat de Partijraad adviseert geen wijziging aan te brengen.

De afd. Hilversum trekt haar amendement op Art. III - 1 in.

Art. III - 3.

De afd. Naarden/Huizen trekt, naar aanleiding van het advies van de Partijraad, haar amendement in.

Art. III - 5 b.

De afd. Naarden/Huizen trekt, naar aanleiding van het advies van de Partijraad, haar amendement in.

De heer J.A. Colenbrander (Breda) wil naar aanleiding van het door de afd. Breda voorgestelde amendement een kleine toelichting geven. Heffing naar draagkracht dient te zijn progressief. Verteringsbelasting is niet progressief, maar bepaaldelijk degressief. Naar mate de draagkracht stijgt, neemt de druk af. Spreker is niet tegen verteringsbelasting, maar tegen deze redactie.

De Voorzitter begrijpt de gedachtengang van den heer Colenbrander niet. Wanneer men belasting wil heffen naar draagkracht, is ook de verteringsbelasting nodig. In de verteringsbelasting kan men allerlei elementen treffen, die men met inkomstenbelasting niet kan treffen. Wanneer men billijkheid wil betrachten, zal het belastingstelsel uit een groot aantal belastingen moeten bestaan. Wanneer men verschillende belastingen heeft, dan heeft men meer kans, dat in het belastingstelsel de fout van de ene belasting wordt gecompenseerd door een andere. Spreker meent, dat de redactie van het gemeenteprogram een juist geformuleerde is.

De afd. Breda trekt haar amendement in.

Art. III - 5 b wordt ongewijzigd door de vergadering aangenomen.

Art. III - 5 e.

De vergadering gaat accoord met het voorstel van de Commissie voor het Gemeenteprogram om, rekening houdende met de gemaakte opmerkingen en voorgestelde wijzigingen door de afd. Breda en Hengelo Art. III - 5 e te lezen als volgt: "De gemeente dient, overeenkomstig het gestelde in de Gemeentewet, geheel vrij te zijn om zelf te bepalen of, en zo ja in welke mate, de in die wet genoemde belastingen zullen worden geheven."

Art. IV - 2.

De vergadering gaat accoord met het advies van de Partijraad om dit punt te lezen als volgt: "Bij toewijzing van het bouwvolume worde in de eerste plaats rekening gehouden met die gemeenten, waar, ten gevolge van de oorlog, een wanverhouding is ontstaan tussen het aantal inwoners en de beschikbare woningen, alsmede in het algemeen met de groei der gemeente."

Art. IV - 5.

De vergadering gaat accoord met het advies van de Partijraad n.a.v. een voorstel van de afd. Eindhoven, om Art. IV-5 te lezen als volgt: "Opdat samenwoning zo snel mogelijk verdwijne, worde woning-splitsing krachtig bevorderd o.a. door het verlenen van bijdragen in de kosten."

Art. IV - 6.

De vergadering gaat accoord met het voorstel van de Commissie, om, overeenkomstig het advies van de Partijraad, op voorstel van de afd. Baarn en Enschede, Art. IV-6 te wijzigen in:

- a. "Aan verbetering van ondeugdelijke woningen"
- c. "Aan sanering van achterbuurten", en toe te voegen:
- d. "Aan het stichten van woningen voor ouden van dagen."

Art. IV - 7.

De vergadering gaat accoord met het advies van de Partijraad om op voorstel van de afd. Hengelo in Art. IV-7 tussen de woorden "van" en "waterleiding" in te voegen: "gas".

Art. IV - 8.

De vergadering gaat accoord met het advies van de Partijraad om op voorstel van de afd. Hengelo de tweede alinea van Art. IV-8 te wijzigen in: "Bij het uitbreidingsplan worde voldoende rekening gehouden met de belangen van de middenstand, de industriële en agrarische bedrijven".

Art. IV - 10. (nieuw)

De vergadering verenigt zich met het advies van de Partijraad om ingevolge een voorstel van de afd. Haarden/Huizen, in te voegen een nieuw punt 10, luidende: "Bij alle maatregelen op het gebied der volkshuisvesting dient rekening te worden gehouden met het karakter der gemeente en met het behoud of de bevordering van steden-, dorps- en landschapsschoon."

Punt IV -10 wordt dan IV - 11.

Art. V - 2 en 3.

Ter tegemoetkoming aan de wensen van de afdelingen Hengelo en Eindhoven heeft de Commissie voor het Gemeenteprogram, overeenkomstig het advies van de Partijraad, in V - 2 achter het woord "zickenhuizen" ingevoegd: ", consultatiebureaux", en het woordje "of" geschrapt. In verband hiermede worden in punt 3 geschrapt de woorden: "alsmede van de exploitatie van consultatiebureaux". De vergadering gaat hiermede accoord.

Art. V - 4.

De Partijraad adviseert het voorstel van de afd. Eindhoven om een nieuw punt 5 op te nemen, aan te nemen. Dit punt luidt als volgt: "Medewerking en waar nodig, geldelijke steun dient te worden verleend aan de exploitatie van medisch-paedagogische bureaux en

aan bureaux voor beroepskeuze."
De vergadering verenigt zich hiernede.

Art. V - 5.

De afd. Eindhoven trekt haar amendement na het afwijzend advies van de Partijraad in.

De heer Ir. J.C. Ioman (Baarn) zou het ten zeerste betreuren, wanneer het amendement van de afd. Baarn niet werd aangenomen en spreker vraagt op welke gronden de Partijraad het amendement niet overneemt. In grote gemeenten is dit niet nodig, maar in kleine gemeenten moet men zeer veel geld hebben om zijn kinderen zwemonderricht te laten geven. Het komt spreker toch wel zeer wenselijk voor dit in het program op te nemen, zeker met het oog op de a.s. gemeenteraadsverkiezingen.

De heer D.W. Dettmeijer ('s-Gravenhage) acht het voorstel van de afd. Baarn op zichzelf sympathiek. Men kan ervan uitgaan, dat ook degenen, die onbeniddeld zijn zo goed mogelijk in de wereld moeten staan en de gelegenheid moeten hebben om te leren zwemmen. Dit zou echter beter kunnen worden opgenomen in de rubriek onderwijs. De leerlingen moesten daar eigenlijk automatisch leren zwemmen als schoolonderricht. Dit kan op dit ogenblik niet aan de gemeenten worden opgelegd, dat is te duur. In de toekomst kan men dit onderwerpen door de nadruk op schoolzwemmen te leggen.

De Voorzitter brengt het amendement van de afd. Baarn in stemming.

De vergadering verwerpt het amendement-Baarn met vier stemmen voor.

Art. VI - 1. (1e alinea)

Naar aanleiding van het advies van de Partijraad om het amendement-Dordrecht niet over te nemen, wil de heer Jac. A. Hazelaar (Dordrecht) enige opmerkingen maken.

Spreker zegt, dat wie in het onderwijs werkzaam is, niet zal kunnen ontkennen, dat de openbare school langzamerhand wordt niet meer de openbare school, maar de school van de Partij van de Arbeid. Daarom hebben wij gemeend een zekere versterking van het voorstel te moeten aanbrenge. De Nederlandse Onderwijzersvereniging is op het ogenblik zeer links in overgrote meerderheid en het gaat er naar uitzien, dat in de toekomst de neutrale bijzondere school eigenlijk de school zal worden, waarin onze kinderen kunnen komen zonder dat zij een bepaalde politiek aangewezen krijgen en er aan het onderwijs een bepaalde politieke kleur wordt gegeven. Dat is de bedoeling van het voorgestelde.

De heer D.W. Dettmeijer zegt, dat de gedachtengang van Dordrecht zeker te begrijpen is. Spreker meent echter, dat wat Dordrecht stelt ten opzichte van de openbare school, niet meer geheel juist is. Er was 10 jaar geleden wel een sterke tendenz, dat de openbare school roder werd. Daarin is naar sprekers mening thans verandering gekomen. Men moet ervan uitgaan, dat de opleiding van de onderwijzers zodanig is, dat zij zich op de openbare school zullen onthouden van een bepaalde propaganda voor een bepaalde politieke richting. Spreker heeft de indruk, dat de onderwijzers, verbonden aan de openbare school, beter dan vroeger weten, waar hun plaats is.

De heer Hazelaar haalt vervolgens enige voorbeelden van politieke propaganda op verschillende scholen in Dordrecht aan en zegt, dat daartegen toch een krachtig protest op zijn plaats is.

De heer Dettmeijer kan zich volkomen de bezwaren tegen de in Dordrecht gevolgde methode indenken en gaat er volkomen mede accoord, dat hierover een krachtig protest op zijn plaats is. Spreker is echter van mening, dat dit protest niet in het Gemeenteprogram thuis hoort.

De Voorzitter gelooft, dat het voldoende omschreven is, zoals het hier wordt voorgesteld. Voor de z.g. neutraliteit is de verwijzing naar de artikelen 19, 26 en 42 van de L.O.-wet voldoende. Wat de politieke neutraliteit betreft, moeten wij uitermate voorzichtig zijn om daarover te gaan spreken. Die politieke neutraliteit heeft een zeer speciale betekenis gehad. Van socialistische kant is bij de behandeling van de L.O.-wet in 1920 voorgesteld om daarin te zetten politieke neutraliteit. Dit is verworpen, omdat dit zeer bepaald de strekking had om propaganda voor het Koningshuis uit te sluiten. Dit is de bedoeling van de politieke neutraliteit. Indien wij dit dus in ons program gaan zetten zou dit aanleiding kunnen geven tot misverstand.

De afdeling Dordrecht trekt hierna haar amendement in.

Art. VI - 1, tweede alinea.

Mej. H. J. M. Kalis ('s-Gravenhage) zegt gaarne de voorstellen van de afdelingen Dordrecht en Breda te willen ondersteunen. De afd. Den Haag is van mening, dat de redactie, zoals deze thans luidt, te imperatief klinkt.

De heer D. W. Dettmeijer geeft toe, dat deze kwestie niet eenvoudig is en dat daarover in onze partij verschillend gedacht wordt. Spreker meent, dat de oorspronkelijke redactie niet gelukkig was. Daarom is de Partijraad met het advies gekomen om de tweede alinea van punt 1 te wijzigen in: Bevorderd worde, dat in het leerplan van de Openbare, Lagere, Middelbare, Gymnasiale, Nijverheids- en Landbouwscholen Bijbelkennis als leervak wordt opgenomen. Dit draagt naar ons gevoelen een facultatief karakter. Spreker verwijst naar een Rapport van het Hoofdbestuur van "Volksonderwijs", dat daarvoor een Commissie heeft ingesteld. Deze Commissie heeft de volgende conclusies getrokken:

1. De behoefte aan meer aanraking met de Bijbel als grondslag van onze Christelijke beschaving en Culturele vorming vinde bevrediging in de Openbare School op zodanige wijze, als passend geacht moet worden met de plaatselijke omstandigheden.
2. In het leerplan moeten daartoe de mogelijkheden verdiept worden om te geraken tot het gebruik van het Bijbelse verhaal bij onderwijs en opvoeding, voor zover zulks in verband met de leeftijd der leerlingen dienstbaar is.
3. De leerkrachten kunnen in het algemeen dit onderwijs met enige voorbereiding zeer wel geven.

In bijzondere gevallen worden leerkrachten vrijgelaten dit onderwijs niet te geven.

4. Bij de opleiding van de leerkrachten, worde rekening gehouden met deze taak van de aanstaande onderwijzer. De voorbereiding kome voornamelijk tot zijn recht bij de vakken lezen, Nederlandse taal en paedagogiek, desgewenst door er een eigen vak van te maken. Ze zij gericht op handhaving van art. 42 der L.O.-wet.

5. Godsdienstonderwijs, dat door de godsdienstleraren gegeven wordt, moet hulp kunnen erlangen van dat deel der onderwijzers, dat daarvoor belangstelling heeft. Een vereniging, die zich de bevordering van godsdienstonderwijs op de Openbare Scholen ten

doel stelt, kan hierbij overeenkomstig art. 26 lid 4 der L.O.-wet dienstbaar zijn.

6. De wettelijke bepalingen overeenkomstig art. 42, art. 26 en art. 2 j^o. art. 25 bieden voldoende ruimte voor een ontwikkeling van onderwijs in Bijbelkennis op de Openbare School in bovenstaanden zin.

7. Het karakter der Openbare School, zoals dit is bepaald in art. 42 der L.O.-wet, blijve onveranderd gehandhaafd.

De Commissie voor het Gemeenteprogram is na zeer uitvoerige bespreking met de Partijraad gekomen tot de voorliggende redactie.

De heer M.C. van Keule ('s-Gravenhage) vindt het jammer, dat de Commissie het verschil tussen de opvatting van Den Haag en die van de Commissie niet heeft kunnen overbruggen door het woord "facultatief" in de redactie op te nemen. Nu het woord "verplicht", is weggevallen, kan het woord "facultatief" worden opgenomen, dan is er geen verschil meer mogelijk.

Mevrouw M. Hartgerink-Koomans (Groningen) vraagt, of onder de hier genoemde scholen ook de kweekscholen vallen.

De Voorzitter antwoordt, dat hij meent, dat die onder de lagere scholen vallen. Mocht dit niet zo zijn, dan zullen ze worden ingevoegd.

De Voorzitter brengt vervolgens het voorstel 's-Gravenhage om in de redactie van de Partijraad het woord "facultatief" in te voegen, in stemming.

De vergadering neemt het amendement-'s-Gravenhage aan.

Art. VI - 2 en 3.

De afdeling Maarden/Huizen trekt na het afwijzend advies van de Partijraad haar voorstel om de punten 2 en 3 te schrappen, in.

Art. VI - 3.

De vergadering gaat accoord met het advies van de Partijraad om naar aanleiding van een wijzigingsvoorstel van de Centrale Nijmegen Art. 6 - 3 te lezen als volgt: "Aan de openbare school behoort eigen bestuursvorm te worden gegeven. De samenwerking tussen huisgezin en school moet worden bevorderd door de ouders te betrekken bij het bepalen van de geest, waarin het onderwijs gegeven wordt."

Art. VI - 4.

De heer Mr. S.J. de Boer (Eindhoven) merkt op, dat de afdeling Eindhoven meent, dat aan de door haar naar voren gebrachte bezwaren door de gewijzigde redactie niet is tegemoet gekomen en dat de afdeling dus haar aanvankelijk voorstel handhaaft.

De heer D.W. Dettmeijer meent, dat er niet zoveel verschil is met Eindhoven. Wij hebben bij onze redactie wel degelijk rekening gehouden met het primaire doel van alle onderwijs, nl. het bijbrengen van kennis. Spreker meent, dat de thans voorliggende redactie beter is dan de oorspronkelijke en dat Eindhoven tevreden zal moeten zijn met de in haar richting aan-gebrachte wijziging.

De Voorzitter merkt op, dat hij meent, dat de afdeling Eindhoven gaarne het woord "mede" ingevoegd wil hebben. Het komt hem voor dat door de invoeging van dit woord beide partijen tevreden gesteld zullen zijn.

De vergadering gaat accoord met de invoeging van het woord "Mede".

Art. VI - 5.

De vergadering verenigt zich met het advies van de Partijraad om achter punt 4 in te voegen een nieuw punt 5, luidende: "De gemeente verlene aan leerlingen, die, ofschoon daartoe zeer geschikt, door de maatschappelijke positie van hun ouders niet in staat zouden zijn tot het volgen van voortgezette studie, een bijdrage in de kosten daarvan".

Art. VI-6.

De vergadering verenigt zich eveneens met de invoeging, na advies van de Partijraad en op voorstel van de Afdeling Eindhoven, van een nieuw punt 6, luidende: "De gemeente dient, waar nodig, medewerking en steun te verlenen aan alle onderwijs buiten het gewone schoolverband, waardoor de reeds arbeidende bevolking gelegenheid krijgt zich verder te ontwikkelen, zich te herscholen en zich voor diploma's en/of examens te bekwaamen".

Art. VI - 7.

De heer Dr.H.P. Vrij (Eindhoven) heeft geen bezwaar tegen de invoeging van een nieuw punt 7, doch wel tegen de redactie van dit punt. Zoals deze thans luidt, leest spreker er in encyclopaedische kennis en daar is hij tegen. Is het noodzakelijk, dat wij zo uitdrukkelijk op dit punt ingaan? Ten slotte is muziek altijd nog een verplicht leervak op de lagere scholen. Spreker deelt mede, dat de afdeling Eindhoven de redactie zou willen wijzigen in: Ook aan de beginselen van de muziekkennis wordt bij het lager onderwijs een behoorlijke plaats ingeruimd.

De Voorzitter brengt het voorstel Eindhoven in stemming.

De vergadering neemt het voorstel Eindhoven aan.

Art. VI - 8. De Afd. Breda trekt haar amendement op dit punt in, na het afwijzend advies van de Partijraad.

Punt 6 wordt punt 8.

Art. VI - 9.

Punt 5 wordt punt 9.

Art. VI - 10.

De Afd. Baarn trekt na het afwijzend advies van de Partijraad haar amendement in, doch verzoekt dit te bekijken bij de behandeling van het werkprogram.

Punt 7 wordt punt 10.

Art. VI - 11. Punt 8 wordt punt 11.

De vergadering gaat ermede accoord, dat overeenkomstig het advies van de Partijraad, op voorstel van de afd. Eindhoven, aan dit punt een tweede alinea wordt toegevoegd, luidende: "De organisaties, welke zich de volksontwikkeling alsmede een goede besteding van de vrije tijd ten doel stellen, dienen zo nodig medewerking van de gemeente te ontvangen".

Art. VI - 12.

Punt 9 wordt punt 12.

De vergadering verenigt zich met het advies van de Partijraad om aan dit artikel VI een nieuw punt toe te voegen, luidende: "Een ijverig en krachtig streven van de gemeentebesturen om de scholenbouw te bevorderen, is noodzakelijk".

De heer Ir.B.H. ter Kuile (Hengelo O). vraagt naar aanleiding van het advies van de Partijraad om de door de afdeling Hengelo voorgestelde punten op deze plaats van het program niet op te

nemen, waarom de Partijraad niet gezegd heeft, waar deze dan wel thuis horen.

De heer D.W.Dettmeijer zegt, dat de Commissie van oordeel was, dat dergelijke punten eigenlijk beter opgenomen kunnen worden in een plaatselijk program van actie. Men moet het Gemeente-program zien als een soort minimum-program voor de partij. Deze punten zijn voor Hengelo zeer belangrijk, doch niet voor de andere plaatsen en een Gemeenteprogram moet geschikt zijn voor het ghele land.

De afdeling Hengelo trekt hierna haar voorstel in.

De Voorzitter deslt mede, dat de afdeling Eindhoven, naar aanleiding van de opmerking van de Partijraad, een nieuwe redactie heeft gegeven voor haar voorstel aan artikel VI een nieuw sub-artikel toe te voegen. Deze nieuwe redactie luidt: "De gemeente moedige elke daadwerkelijke poging tot vernieuwing van het onderwijs aan".

De vergadering gaat met deze redactie accoord.

De Voorzitter schorst hierna de vergadering tot de volgende morgen.

De Voorzitter heropent Zondag, 9 April des morgens te 10 uur de vergadering en deelt mede, dat aan de orde is het vervolg van punt 7 van de Agenda: de Behandeling van het Ontwerp-Gemeenteprogram.

Van verschillende zijden is gewezen op de vrije jeugdvorming. Naar aanleiding daarvan meent spreker, dat het aanbeveling verdient nog een zin toe te voegen aan de paragraaf over het Onderwijs, dus Art. VI, luidende:

"De gemeente steunt de vrije jeugdvorming".

De vergadering gaat hiermede accoord.

Art. VII - 1.

De afdeling Naarden/Huizen antwoordt op een desbetreffende vraag van de voorzitter, dat zij haar amendement, ondanks het afwijzend advies van de Partijraad, wil handhaven.

De Voorzitter brengt hierna het amendement Naarden/Huizen in stemming.

De vergadering verworpt het amendement Naarden/Huizen, zodat de redactie van Art. VII - 1 dus ongewijzigd blijft.

Art. VII - 2,

De afdelingen Eindhoven en Dordrecht trekken na het afwijzend advies van de Partijraad hun amendementen in, zodat de redactie van Art. VII - 2 ongewijzigd blijft.

De Afdeling Eindhoven trekt, eveneens na afwijzend advies van de Partijraad, haar voorstel om een nieuw sub-artikel op te nemen, in.

VIII - 2.

Ter tegemoetkoming aan de wijzigingsvoorstellen van de afdelingen Eindhoven, Breda en Naarden/Huizen gaat de Partijraad accoord met de op wens van de landelijke middenstandscommissie door de Commissie voor het Gemeenteprogram voorgestelde wijziging, luidende als volgt:

"Bij het vaststellen van verordeningen, waarbij de middenstand als zodanig betrokken is, worde er naar gestreefd, dat de middenstandsorganisaties daarbij worden gekend. Met de belangen zowel van de middenstand, als met die van de consumenten, worde in die verordeningen rekening gehouden".

De vergadering gaat hiermede accoord.

Art. VIII - 3.

De heer Dr. M. P. Vrij (Eindhoven) kan zich met het eerste deel van het voorstel verenigen, echter niet met het laatste deel van de tweede zin. Het gaat niet aan, dat leveranties bij openbare inschrijving dienen te worden aanbesteed. Spreker stelt voor om dit deel te schrappen.

De heer J. G. M. Cornelissen (Amsterdam) wil duidelijk maken, dat het amendement niet de strekking heeft om op individuele gevallen te attenderen.

De heer H. C. van Keule ('s-Gravenhage) zegt, dat er omstandigheden kunnen zijn, die het nodig kunnen maken, dat er ook plaats wordt gelaten voor een onderhandse inschrijving, zodat hij deze redactie iets te stringent vindt. Spreker stelt voor in te voegen de woorden "zoveel mogelijk".

De Voorzitter deelt mede, dat de Commissie adviseert het voorstel van de heer van Keule om in te voegen de woorden "zoveel mogelijk" aan te nemen.

De vergadering gaat hiermede accoord.

Art. IX.

De heer P. Begeman (Soest) zegt, dat de afdeling Soest de volgende toevoeging aan dit artikel zou willen voorstellen:

"De Gemeente trachte te voorkomen, dat zij in een lagere loonklasse worde ingedeeld, dan de in haar omgeving liggende gemeenten van dezelfde grootte".

De Voorzitter zegt, dat dit naar zijn mening niet thuis hoort in het Gemeenteprogram. De kwestie van de klassificatie is een algemeen vraagstuk, wat op landelijk niveau moet worden opgelost.

Aangesien dit voorstel van Soest door niemand wordt ondersteund acht de Voorzitter het verworpen.

Art. X.

Het voorstel van de Commissie voor het Gemeenteprogram om tegevoetkomende aan de wens van de afd. Eindhoven op advies van de Partijraad art. X als volgt te wijzigen in: "De bloei van nijverheid, handel, landbouw en veeteelt worde door de gemeentelijke Overheid bevorderd, o.m. door het aanleggen en onderhouden van goede verkeerswegen en door het aanleggen van doelmatige industrieterreinen" wordt door de vergadering aangenomen.

De vergadering gaat accoord met het advies van de Partijraad om het amendement van de afd. Naarden/Huizen niet aan te nemen.

Art. XI - 1.

In overeenstemming met het advies van de Partijraad wil de Commissie voor het Gemeenteprogram, naar aanleiding van een voorstel van de afdeling Eindhoven Art. XI - 1 wijzigen als volgt:

"Aan de behoeftige worde een redelijke en toereikende uitkering verschafft, waarbij rekening dient te worden gehouden met zijn levensomstandigheden. Bij het bepalen van de vorm en mate der bijstand dient het bepaalde in artikel 29 der Armenwet steeds richtsnoer te zijn en in het bijzonder te worden gestreefd naar het herwinnen der zelfstandigheid".

De vergadering gaat hiermede accoord.

Art. XI - 5.

Overeenkomstig het advies van de Partijraad gaat de vergadering accoord met de door de commissie voor het Gemeenteprogram overgenomen redactie van de afd. Eindhoven, waarmede tevens voldaan is aan een amendement van de afd. Breda. Deze redactie luidt als volgt: "Men onderscheid worde gemaakt tussen validen, mindervaliden en invaliden. Waar mogelijk worde gestreefd naar het verschaffen van productieve arbeid aan personen van alle drie categorieën".

De afdeling Naarden/Huizen trekt naar aanleiding van het afwijzend advies van de Partijraad haar amendement in.

Art. XII - 1.

De Voorzitter vraagt de afdelingen Rotterdam, Eindhoven en Hilversum of zij zich kunnen verenigen met de door de Commissie voor het Gemeenteprogram, overeenkomstig het advies van de Partijraad, gewijzigde redactie.

De afdelingen Rotterdam en Hilversum gaan hiermede accoord.

De heer Dr. M. P. Vrij (Eindhoven) zegt, dat wij ons met de inhoud van dit artikel wel allemaal zullen kunnen verenigen, maar de bijzin "dat in aantal beperkt worde tot het noodzakelijke", hadden wij even goed kunnen schrijven bij tal van andere wenssen, die in het Gemeenteprogram zijn opgenomen. Dat is vanzelfsprekend, dus hier overbodig. Er zit een gevaarlijke kant aan om dit op te nemen. Vele ambtenaren voelen dit als een trap, die hun stiekem wordt toegebracht en voelen dit als een bedreiging van hun bestaan. Wij moeten niet meer doen dan het strikt noodzakelijke. Spreker wil de vergadering in overweging geven deze tussenzin te laten vervallen.

De heer D. W. Dettmeijer zegt, dat deze tussenzin speciaal gehandhaafd is, omdat in onze kringen de tendenz leeft, dat het aantal ambtenaren moet worden beperkt tot het noodzakelijke. Dit brengt mede, dat daardoor duidelijk naar voren komt, dat die ambtenaren, die wij noodzakelijk achten, behoorlijk gesalarieerd worden. Wij hebben liever een goed ambtenarencorps, goed werkt, dan een groter ambtenarencorps, dat slechter gesalarieerd wordt.

De heer Vrij is toch van mening, dat het gevaarlijke element niet onderschat moet worden, dat een hele hoop ambtenaren dit als een bedreiging zullen voelen en zich daardoor van ons zullen afwenden. Spreker is het eens met de heer Dettmeyer, dat het aantal beperkt moet worden en dat wij een goed ambtenarencorps moeten hebben. Maar sprekers mening zeggen wij dit al in Art. 2 bij de Zaak der Gemeente, waar staat: Tegen onnodige overheidsbemoeiing dient krachtig stelling te worden genomen. Daarin staat toch eigenlijk ook, dat wij niet te veel ambtenaren moeten hebben.

De heer M. D. Scheer (Heemstede) spreekt zelf als ambtenaar en zegt het tot zijn spijt niet eens te kunnen zijn met wat de heer Vrij gezegd heeft. Spreker zou willen adviseren het voorstel van de Commissie te steunen. De ambtenaren voelen zich niet gekwetst, wanneer gezegd wordt, dat het ambtenarencorps beperkt moet worden. De ambtenaren zijn er niet mede gediend, wanneer het ambtenarencorps opgevoerd wordt.

De Voorzitter zou de volgende redactie in overweging willen geven: "Het personeel in dienst der gemeente worde zo beperkt mogelijk gehouden, mede om een behoorlijke salariering te kunnen verzekeren".

De heer G. Ritmeester (Den Helder): Wij moeten verzekerd zijn van behoorlijk gesalarieerd personeel, dat is punt 1. Punt 2 is: Wij moeten verzekerd zijn, dat het aantal ambtenaren niet groter is dan noodzakelijk is. Wanneer men die twee punten verbindt en zegt, wij moeten het zo beperkt mogelijk maken om het mogelijk te maken, dat zij fatsoenlijk gesalarieerd worden, dan zijn wij onjuist. Daarvan worden de ambtenaren de dupe.

De Voorzitter gelooft niet, dat de heer Ritmeester het juist ziet. Wij hebben een soortgelijke formule ook in ons Beginselprogram. Natuurlijk moet vanzelfsprekend het personeel nooit groter zijn dan noodzakelijk is. Wij weten bovendien, dat, wanneer het personeel te groot wordt, het gevolg daarvan is, dat de lasten, die op de Begroting drukken te zwaar worden en dat men het dan gaat zoeken in de beperking van de salariering. Het woord "mede" legt er de nadruk op, dat het dit voordeel

heeft, dat men daardoor misschien beter in de gelegenheid is om de mensen beter te salariëren.

De heer M.C. van Keule ('s-Gravenhage) spreekt eveneens als ambtenaar. Hij zou de bestaande redactie willen aanhouden. Onder het lager personeel zal de gedachte kunnen opkomen, dat door deze woorden de vrees ontstaat; het gaat niet om de kwantiteit maar om de kwaliteit. Daarom heeft spreker bezwaar tegen de laatste redactie. Het woord "mede" moet zeer veel betekenis worden toegekend, maar dit legt te veel het accent op het aantal en spreker wil de nadruk vestigen op het woord kwaliteit. Daarom zou spreker de bestaande redactie willen handhaven.

De heer Mr.R.C.Schlingemann (Inschede) vraagt, of het niet beter zou zijn het woord "worde" te vervangen door "zij" in de oorspronkelijke redactie. Spreker meent, dat daarmee aan alle bezwaren is tegemoetgekomen.

De vergadering gaat hiermede accoord.

De heer D.W.Dettmeijer vraagt machtiging van de vergadering om het program taalkundig bij te schaven en om de nummering doorlopend te maken.

De vergadering verleent deze machtiging gaarne.

De Voorzitter zegt, dat hiermede het nieuwe Gemeenteprogram is vastgesteld en dankt de vergadering voor de vlotte afwerking en brengt de Commissie dank voor het door haar verrichte werk en wel speciaal de heer Dettmeijer.

Aan de orde is thans punt 8 van de Agenda: Voorstel van het Hoofdbestuur om in tussentijds ontstane vacatures in het Hoofdbestuur niet te voorzien, totdat het aantal leden, niet tevens lid van het Dagelijks Bestuur, tot het getal van 14 zal zijn teruggebracht.

De Voorzitter vraagt, of de vergadering zich kan verenigen met dit voorstel. Het aantal Hoofdbestuurleden is thans te groot.

De vergadering gaat met dit voorstel accoord.

Aan de orde is punt 9 van de Agenda: Benoeming van een voorzitter.

De vergadering benoemt de heer Oud bij acclamatie tot voorzitter van de Partij.

De heer Oud dankt de vergadering voor deze benoeming. Het spijt spreker, dat hij deze plaats moet innemen, omdat de heer Stikker deze niet kan vervullen. Spreker hoopt, dat deze tijd weer zal terugkomen, doch hoopt niet, dat die tijd dichtbij is. Moge de heer Stikker nog lang Minister van Buitenlandse Zaken zijn in deze moeilijke tijden. Het ministerschap is echter niet een ambt voor het leven. Er zal wel weer eens een dag komen, dat de heer Stikker gewoon burger zal worden en spreker hoopt, dat hij dan de plaats, die hij zo voortreffelijk heeft vervuld, wederom zal kunnen innemen. Zolang dit niet het geval is, zal spreker trachten zo goed mogelijk leiding aan de partij te geven.

Aan de orde is punt 10 van de Agenda: de benoeming van een ondervoorzitter.

Het Hoofdbestuur heeft besloten eenstemmig candidaat te stellen Mr.H. van Riel. Tegencandidaten zijn niet gesteld. De Voorzitter wil dus thans constateren, dat de heer van Riel tot ondervoorzitter van de partij benoemd is (applaus).

De heer Mr. H. van Riel verklaart deze benoeming gaarne te willen aanvaarden.

Aan de orde is punt 11 van de Agenda: de benoeming van leden van het Dagelijks Bestuur.

De Voorzitter constateert, dat er in verband met de benoeming van den heer van Riel tot onder-voorzitter, thans drie vacatures in het Dagelijks Bestuur vervuld moeten worden. Spreker vestigt er speciaal de aandacht op, dat de heer van Dijk zich herkiesbaar heeft gesteld. Het Hoofdbestuur heeft gemeend als candidaat voor het Dagelijks Bestuur in het bijzonder naar voren te moeten brengen den heer Pino te 's-Gravenhage. Dit houdt geen degradatie van andere kandidaten in. Het is zeer gemakkelijk, wanneer een aantal van de leden van het Dag. Bestuur zo dicht mogelijk bij de plaats wonen, waar de zetel van de Partij is gevestigd. Dit is met den heer Pino het geval. In de tweede plaats heeft de heer Pino een belangrijke functie vervuld in Indië. In deze tijd is het voor het Dag. Bestuur van bijzondere waarde, wanneer ook in het Dag. Bestuur iemand zitting heeft, die kenner is van de Indische toestanden.

Spreker deelt vervolgens nog mede, dat de heren Ir. J. Baas en Ir. H.J. Witteveen verklaard hebben geen benoeming te kunnen aanvaarden.

De heer Ir. A. Voet (Groningen) deelt mede, dat de heer J.A. van Overklift ook niet bereid is een candidatuur te aanvaarden.

De heer P. Blaauboer (Kolhorn) zegt, dat het platteland het wenselijk acht, dat een plattelander in het bestuur komt. Hiervoor wil spreker den heer S. Breebaart uit Barsingerhorn aanbevelen, aangezien deze na het terugtrekken van de heren Baas en van Overklift de enig overgebleven vertegenwoordiger van het platteland is.

De Voorzitter verzoekt de kandidaten de zaal te willen verlaten.

De heer M.D. Scheer (Heemstede) is van oordeel, dat de vacature-Falkena moet vervuld worden door iemand, die wederom uit het Noorden komt; wanneer dit niet mogelijk is dan desnoods door iemand uit het Oosten van het land. De afd. Heemstede had zich uitgesproken voor Ir. Baas uit Emmen. Hoewel de heer Baas zich teruggetrokken heeft, meent Heemstede toch op haar oorspronkelijk standpunt te moeten blijven staan en beveelt dus aan om behalve op het aftredende lid, de heer van Dijk, te stemmen op de heren Van Balen Walter en Kok.

De heer M.C. van Keule ('s-Gravenhage) deelt mede, dat de afd. Den Haag op het standpunt stond, dat het Oosten ook vertegenwoordigd moest zijn. Daarom heeft Den Haag geen vrijheid kunnen vinden om den heer Pino aan de vergadering voor te stellen. Den Haag is er natuurlijk enthousiast over, dat het Hoofdbestuur gemeend heeft den heer Pino te moeten voordragen; de afd. Den Haag moet hier zwichten voor het grote belang, dat het voor het werk van het Dag. Bestuur gewenst is, dat de leden zo dicht mogelijk bij Den Haag wonen. Spreker beveelt ook den heer van Balen Walter warm aan en vervolgens den heer van Dijk.

De afdeling Amsterdam sluit zich geheel aan bij hetgeen Den Haag gezegd heeft.

De heer Ir. B.H. ter Kuile (Hengelo) licht als voorzitter van de afd. Hengelo de candidatuur-Kok toe, en beveelt den heer Kok warm aan. Spreker zegt, dat de heer Kok eens in de week in Den Haag moet zijn, zodat hij dus ook het nodige contact kan onderhouden. Voorts meent spreker, dat juist, omdat de heer Pino in Den Haag woont, het toch mogelijk zal zijn, dat al is deze geen lid van het Dag. Bestuur, hij

geregeld zijn advies kan uitbrengen. Het Oosten zou gaarne vertegenwoordigd zijn in het Dag. Bestuur. Wat spreker over het Oosten opmerkt geldt ook in gelijke mate voor het Noorden en spreker beveelt dan ook aan de candidatuur-van Balen Walter.

De heer P.K. Fredrikze (Arnhem) sluit zich aan bij de woorden van den heer ter Kuile. De Oostelijke en Noordelijke provincies hebben overleg gepleegd omtrent de candidatuur, die zij zouden steunen. Daarbij is men geneel gekomen tot hetzelfde standpunt als de vorige spreker heeft ingenomen. De Centrales Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel en Arnhem hebben besloten hun afdelingen te adviseren op deze beide candidaten te stemmen.

De heer T. v.d. Berg (Boskoop) zou gaarne herkozen willen zien den heer van Dijk. Spreker beveelt voorts aan den heer Koornneef uit Doorn, gezien het belang voor de middenstand, en den heer Breebaart uit Barsingerhorn, die dagelijks zelf het boerenleven meemaakt.

De Voorzitter stelt thans voor tot leden van het stembureau te benoemen:

P.F. Salverda, Enschede, voorzitter
Mevrouw M. Groot-Pleysier, Iaren/Blaricum
Mevrouw H.C. van Leeuwen-Netterschij, Rotterdam
J.W. de Blacy, 's-Gravenhage
Ir. P.C. Dumas, Eribergen
Mr. A. Spruit, Amsterdam
tezamen met het Secretariaat.

Alle voorgestelde leden aanvaarden de benoeming.

Aangezien verschillende der candidaten voor het lidmaatschap van het Dag. Bestuur eveneens candidaten zijn voor het lidmaatschap van het Hoofdbestuur, stelt de Voorzitter voor met de behandeling van punt 12 van de Agenda: de benoeming van leden van het Hoofdbestuur te wachten tot de uitslag van de stemming voor het Dag. Bestuur bekend is. Spreker stelt thans aan de orde punt 13 van de Agenda: de benoeming van een lid van de Commissie voor de Reglementen wegens het overlijden van Mr. M.H. de Boer te Utrecht.

De vergadering benoemt tot lid van bovengenoemde Commissie den heer Mr. J.J. Oyevaar te Voorburg.

Daardoor deze benoeming thans een vacature als plaatsvervanger d lid van deze Commissie ontstaat, benoemt de vergadering tot plaatsvervangend lid den heer Mr. J.J.C.R. v.d. Bilt te Amsterdam.

Aan de orde is thans punt 14 van de Agenda: het voorstel van de afd. Breda om in art. 11 van het Alg. Reglement het bedrag van de minimum-contributie van f. 5.-- te verhogen tot f. 12.-- per jaar, en de aanhef van dit artikel te lezen als volgt:

De minimum-contributie bedraagt f. 1.-- per maand, maandelijks te innen, tenzij door het lid verzocht wordt deze ineens te voldoen.

Lid 2 te doen vervallen.

De Voorzitter deelt mede, dat de afd. Hilversum het volgende wijzigingsvoorstel op het voorstel van de afd. Breda heeft ingediend: De contributie te bepalen op f. 12.-- met dien verstande, dat dan aan gezinshoofden en individuele leden gratis een abonnement op het partijblad verstrekt wordt. Voor leden, die behoren tot het gezin van een ander lid blijve de contributie f. 5.--. Deze ontvangen het partijblad niet. Voor jongeren, beneden b.v. 30 jaar (leeftijdsgrens door het H.B. nader te bepalen) blijve de contributie eveneens f. 5.-- (zonder partijblad), daar deze vaak een geringer inkomen zullen hebben

De heer L. Timmermans (Hilversum) licht het door de afd. Hilversum op het voorstel van de afd. Breda ingediende wijzigingsvoorstel nader toe. De afd. Hilversum acht een contributie van f. 1.-- per maand niet te hoog. Leden van andere partijen dragen meer bij. Het door de afd. Hilversum voorgestelde komt ook ten gunste van het weekblad, dat daardoor een groter aantal lezers zal krijgen, waardoor de exploitatie vergemakkelijkt wordt.

Naar aanleiding van het door de afd. Hilversum ingediende wijzigingsvoorstel trekt de afd. Breda haar voorstel in.

De heer J. Jansen (Laren Gld.) merkt op, dat de mensen op het platteland niet zoveel over hebben voor het partijbelang. Wanneer de contributie op f. 12.-- gebracht zou worden, gaat naar sprekers overtuiging de afd. Laren zeker ter ziele. Spreker zoude contributie willen laten, zoals zij is.

De heer Ir. B.C. van Balen Walter (Leeuwarden) zegt, dat de afd. Leeuwarden zich genoodzaakt heeft gezien het collectieve abonnement op "Vrijheid en Democratie" in te trekken, omdat er te veel bezwaren tegen waren om dit abonnement voor de leden verplicht te stellen. Het was te duur. Spreker ontraadt het voorstel Hilversum. Door dit voorstel is van financiële vooruitgang van de Partij geen sprake.

De heer Mr. F.G. van Dijk (Den Haag) sluit zich aan bij hetgeen de heer van Balen Walter gezegd heeft. In de afd. Den Haag is dit voorstel besproken en men acht het niet aanvaardbaar.

De heer J. van Leeuwen (Rotterdam) zegt, dat de afd. Rotterdam de mening van de afd. Den Haag deelt.

De heer J. van Holten (Bloemendaal) zou hierover gaarne de mening van het Hoofdbestuur vernemen.

De heer D. Bloemsma (Apeldoorn) zegt, dat er in Apeldoorn vele gepensioneerden wonen en dat het voor deze mensen zeer zeker een groot bezwaar zou zijn om de contributie te verhogen. Spreker meent, dat de combinatie van abonnement en lidmaatschap voor vele jongeren eveneens een bezwaar zal zijn om zich bij de V.V.D. aan te sluiten.

De heer Ir. H.W. Beckering (Ridderkerk) sluit zich aan bij de mening van de afd. Den Haag. Te hoge contributie schrikt de mensen af.

De heer Mr. A.A. Land zegt, dat de tegenwoordige contributie van f. 5.-- in vele afdelingen al niet inbaar is. Wanneer men deze dus gaat verhogen, wordt het dus nog moeilijker en zal dit bovendien waarschijnlijk nog een negatieve uitwerking hebben op ons ledental. Ook het Hoofdbestuur is deze mening toegedaan. De afdelingen zijn echter vrij om wat hun afdeling betreft, de contributie zodanig te verhogen, dat zij het verschil tussen de contributie van f. 5.-- en de hogere contributie kunnen gebruiken om een collectief abonnement op het weekblad te nemen.

Hierna brengt de voorzitter het voorstel-Hilversum in stemming.

De vergadering verwerpt dit voorstel met grote meerderheid.

De Voorzitter stelt aan de orde punt 15 van de Agenda: Bespreking van het beleid van de Kamerfracties.

De heer H. Meyer (Enschede) acht het bekend, dat Enschede van grote ongerustheid heeft blijk gegeven over de gang van zaken in Indië. Enschede heeft een uiteenzetting ter kennis gebracht van het Hoofdbestuur, Kamerfracties en afdelingsbesturen. Wat daarin werd geschreven, geldt nog steeds. De verdere gang van zaken heeft geen

aanleiding gegeven hierop terug te komen, integendeel Enschede wil de zaak nog even principiëel stellen. Spreker geeft aan de hand van historische gegevens een korte beschouwing over de onbetrouwbaarheid van Soekarno c.s., waarbij hij zich o.a. beroept op een schrijven van Dr. van Hook van 3 September 1945 aan Mounbatten, waarin deze zegt, dat Soekarno en Hatta trouwe volgelingen waren van Japan.

De afdeling Enschede zal een motie indienen, dat zij zich met het beleid niet kan verenigen. Wij moeten als partij zeggen, waar het op staat, anders is het met Nederland gedaan. Onze vertegenwoordigers kunnen niet zeggen, hoe zij het willen hebben, maar zij kunnen wel zeggen, hoe zij het niet willen hebben. Laten wij dit achterwege, dan staan wij schuldig aan iets, waaraan wij niet schuldig mogen staan.

De Voorzitter heeft gisteren in zijn rede opgemerkt, dat de terugkeer van Soekarno c.s. naar Djocja niet ondenkbaar zou zijn. De afdeling Enschede kan zich geen omstandigheden indenken, dat deze terugkeer te verdedigen zou zijn. De motie, die de afd. Enschede voorstelt, luidt als volgt:

"De Algemene Vergadering van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, te Utrecht bijeen op 9 April 1949, van grote bezorgdheid vervuld omtrent de gang van zaken in Indonesië en in het bijzonder ten aanzien van het betrekken van Soekarno en Hatta en hun groep in nieuwe onderhandelingen, of in een te vormen Indonesische regering, doet een beroep op de V.V.D.-leden in het parlement om zich ernstig te blijven herinneren het standpunt ten aanzien van het beleid in Indonesië, uitgesproken bij de laatste verkiezingen voor de Staten-Generaal, i.h.b. dat genoemde personen voor een vruchtbare samenwerking onaanvaardbaar werden geacht, en verzoekt hun bij het nemen van hun besluiten rekening te blijven houden met deze factor."

De heer Mr. P. G. van Dijk (Den Haag) wil in de eerste plaats twee punten naar voren brengen nl. het vraagstuk van de annexatie en van het Europees Federalisme. Het is niet de bedoeling deze kwesties in uitvoerige discussie te brengen. Spreker zou alleen willen vragen: heeft men zich over deze problemen beraden en zo ja, heeft men een standpunt bepaald, en zo nee, is het dan geen tijd, dat men zich over die punten beraadt.

Het betreft de motie-Enschede, merkt spreker op, dat het niet eenvoudig is te spreken over het Indonesische vraagstuk. De afdeling Den Haag heeft honderden leden, die het grootste gedeelte van hun leven in Indië hebben doorgebracht en dat is voor hen de achtergrond van hun werken. Het gevoel spreekt daardoor dikwijls mede.

Telkenmale heeft de Regering een standpunt ingenomen en telkenmale heeft zij dit standpunt moeten laten varen. Het is moeilijk voor de afd. Den Haag om zich gerust te voelen in deze situatie. In de laatste ledenvergadering werden diezelfde problemen gesteld en werd een soortgelijke motie als die van Enschede voorgesteld. Het Bestuur van de afdeling heeft zich toen op het standpunt gesteld, dat het deze motie niet kon steunen en heeft toen machtiging gekregen om naar bevind van zaken te handelen. Bij de aanwijzing van de afgevaardigden naar de Algemene Vergadering is natuurlijk weer het Indonesische vraagstuk ter sprake gekomen en ons op het hart gedrukt, dat wij ons zouden realiseren hoezeer al wat in Indonesië gebeurt, de afd. Den Haag zwaar op het hart ligt. Wij hebben ons vrijheid van handelen gekregen in afwachting van wat wij zouden horen. De rede van de Voorzitter was zeer belangrijk.

Daaruit is ons duidelijk geworden, dat het zeer gemakkelijk is om het sentiment te laten spreken. Indien wij daarop zouden afgaan, zou ik gaarne nog een scherpere motie dan die van Enschede voorstellen en in Den Haag zeer zeker grote bijval vinden en wat ik thans ga zeggen, daarvoor zal ik mij in Den Haag hebben te verantwoorden, doch ik heb daarvoor geen angst, omdat de afdeling voor redelijke argumenten vatbaar is. De Voorzitter heeft gisteren gezegd, dat er noodzaak kan zijn om een bepaalde kant uit te gaan en dat wij die dan moeten aanvaarden. Het feit ligt er nu eenmaal, dat de Indonesische kwestie, die wij als een zuiver binnenlandse aangelegenheid hebben gezien, is gekomen op internationaal terrein en het is niet mogelijk, dat wij haar daar afhalen. Spreker kan zich voorstellen, dat onder bepaalde voorwaarden bepaalde stappen zouden kunnen worden genomen. Deze bepaalde voorwaarden hielden in, dat recht, orde en vrijheid van het individu in haar gebied, moesten worden gehandhaafd, dat de Regering zich daarvoor verantwoordelijk behoort te stellen. Op die gronden verklaart spreker, dat de Afd. Den Haag de motie van Enschede niet kan steunen.

De heer J. Kalf (Heilo) herinnert aan de verkiezingsleuze van onze Partij "Hebt U er ook genoeg van?". Met deze verkiezingsleuze van het vorige jaar is bedoeld geweest, althans zo is het begrepen, dat onze Partij niet te vinden was voor gemarchandeer, compromissen en split the difference politiek ten aanzien van Indië; niet te vinden was voor onderhandelen met een republiek, die eigenlijk niet bestaat; niet te vinden was voor inmenging in onze Nederlandse aangelegenheden door een commissie voor goede diensten met twee uiterst partijdige anti-Nederlandse leden, door een veiligheidsraad, die niet bereid is de vraag van zijn recht in deze zaak voor te leggen aan het Permanente Hof van Internationale Justitie; niet te vinden zou zijn mede te werken met een regering, die ten aanzien van deze zaken niet op haar stuk staat en niet vasthoudt aan het handvest, dat zegt, dat een lid niet verplicht is zich te onderwerpen aan een procedure van de veiligheidsraad in zaken, die betreffen: la compétence nationale. Wanneer Minister Sassen niet voorstelt Indië te abandonneren, doch stelt, dat, wanneer niet onvoorwaardelijk de vier punten der laatste resolutie afgewezen worden, slechts kan overblijven: abandonneren, dan is dat het enige aanvaardbare standpunt, dat ook onze Partij behoorde in te nemen, evenals hare Kamerleden. Tenslotte heeft Minister Drees slechts 3 der 4 punten onaanvaardbaar verklaard; het 4e de kwestie van het meerderheidsbeginsel en de nieuwe commissie, niet.

Spreker meent, dat hierna onze fractie vóór de motie-Schouten had moeten stemmen.

Spreker vraagt vervolgens, of onze Kamerfracties, door ten aanzien van de hier opgemerkte zaken geen bezwaren te maken, de bedoeling hebben Minister Stikker te spyken? Men bedenke, dat de Minister niet is de exponent onzer Partij, doch een onafhankelijk man, geen verantwoording schuldig aan de Partij, maar tegenover wien de Partij dan ook volkomen vrij staat.

Dit zijn natuurlijk dingen, die de leden onzer Kamerfracties even goed weten, maar, gedraagt men zich er naar?

Naar sprekers mening zien onze Kamerleden de Veiligheidsraad te veel als een debating-society. Naar sprekers mening hadden zij er bij de Regering op aan behoren te dringen, dat de onoplosbare controverse tussen Nederland en U.N.O. wordt geliquideerd. Spreker meent, dat de Kamerfracties en ook Minister Stikker, zich te vaak laten leiden door vrees, zodat zij een standpunt innemen getuigende van weinig fierheid, ten nadele van ons vaderland.

De heer Dr. E. H. von Baumhauer (Amsterdam) brengt hulde aan de Voorzitter voor zijn rede. Spreker kon met de rede van de voorzitter medegaan tot hij Gerbrandy o.s. ging critiseren. Spreker meent, dat het plan van Gerbrandy wel degelijk constructief was; deze wenst ook de gelijkwaardigheid van alle rijksgenoten, maar langs geleidelijke weg te bereiken. De Unie is voor ons het enige houvast en de waarborg voor recht. Wij hebben de grote fout gemaakt macht en kennis te scheiden. Nu lijden wij onder de blunders van het State Department en de bedreiging van Moskou, waar macht en kennis wel samengaan. Toon mij eens een plan voor een constructieve Unie. Wij mogen de getrouwe Chinezen, de bewoners van Banka, Ambon, Timor enz., mannen als Ir. Mansoer niet in de steek laten. De voorzitter hoort bij mannen als Welter, Gerbrandy en Mansoer, bij alle goedwillende elementen, die constructief werk willen verrichten. Laten wij met deze mensen samenwerken. Laten wij breken met de Partij van de Arbeid; indien het moet met de gehele, maar in ieder geval met de linkervleugel. Goedhart hoort bij Palar. Spreker heeft dagelijks met Amerika te maken en het gemeenste stuk, dat daar vandaan kwam was van Veldhof, die een leerling was van Prof. Schermerhorn. Was het geen gevaarlijk symbool, dat Schermerhorn met Dr. van Hoyen thuisvloog en zich met hem na de lunch op Schiphol liet fotograferen. Het roer is omgegaan, laten wij het goed vasthouden; nu wij gelegenheid hebben gekregen om samen te werken met Katholieken en rechts, nu moeten wij de Partij van de Arbeid laten vallen. Het roer is omgegaan met de militaire actie, maar Djoeja is niet de hoofdzaak in dit spel. Wij moeten een campagne in Amerika voeren, want daar ligt het zwaartepunt. Spreker critiseert vervolgens uitvoerig onze propaganda in Amerika. Onze tactiek van verdedigen en terugwijken kan daar nooit sympathie wekken. Wij moeten Amerikaans handelen en tot de aanval overgaan om de gevaarlijke invloeden aldaar te elimineren. Ook in de Duitse kwestie worden wij door onze slappe houding genegeerd en zo gaat ons achterland verloren. De West is in niet minder gevaar door het Panamerikaans streven. Steeds is het: over ons, bij ons, maar zonder ons! Hierna maakt spreker melding van een in De Nederlander van 2 April, het laatste nummer voor de opheffing van dit onder leiding van de heer H. A. Lunshof staande blad, opgenomen briefje van oud-minister Sassen, gedateerd 28 Maart, waarin deze aan een niet genoemde geadresseerde schreef: "Zeer bedankt voor Uw brief van 25 dezer, die ik na terugkeer van vakantie vond. Het gerucht, dat U bereikte, is geheel juist. Romme heeft inderdaad bij de jongste crisis zonder weerklank te vinden zijn voelhorens uitgestoken naar de V.V.D. om samen te gaan". Spreker onthult thans, dat hij zelf die geadresseerde was en hij achtte de publicatie van dit briefje in De Nederlander een "hisselijke indiscretie". Spreker zeide het te betreuren, dat de V.V.D. Prof. Romme niet had gesteund.

De Voorzitter onderbreekt thans de behandeling van dit punt om de uitslag van de verkiezing van leden van het Dagelijks Bestuur mede te delen.

Volgens de presentielijst zijn er 237 stemgerechtigden. Uitgebracht zijn 223 geldige stemmen, volstreekte meerderheid is dus 112.

Gekozen zijn de heren

Ir. B. C. van Balen Walter te Leeuwarden met 172 stemmen,

J. M. P. A. van Dijk te Amersfoort met 203 stemmen

Mr. W. Kok te Hengelo met 143 stemmen.

De heren S. Breebaart, H. M. Koornneef, A. M. Pino en G. Stempher kregen resp. 39, 16, 75 en 21 stemmen.

Op een desbetreffende vraag van de voorzitter antwoorden de drie gekozenen, dat zij bereid zijn hun benoeming te aanvaarden.

Thans stelt de voorzitter aan de orde de benoeming van 5 leden van het Hoofdbestuur. Van de hiervoor candidaat gestelde personen vallen af de heren van Balen Walter en Kok, daar die beiden nu lid van het Dagelijks Bestuur zijn. De heer Mr.K.P.v.d.Mandele heeft zich niet meer beschikbaar gesteld. De Voorzitter brengt de heer v.d. Mandele dank voor al hetgeen hij in het belang van de Partij heeft gedaan (Applaus).

De Voorzitter vestigt er de aandacht op, dat de heer G.Ritmeester zich herkiesbaar heeft gesteld.

De heer Mr.H.P.Beets (Nijmegen) beveelt de heer J.C.J.Mens te Noede aan, die in de Achterhoek een grote bekendheid geniet.

De heer J. van Leeuwen (Rotterdam) licht de candidatuur van de heer Jhr.Mr.W.L.Schorer te Rotterdam nader toe. De Afd.Rotterdam heeft geroemd de heer Schorer candidaat voor het Hoofdbestuur te moeten stellen, omdat de heer v.d.Mandele thans uit het Hoofdbestuur is getreden.

De heer M.C. van Keule ('s-Gravenhage) sluit zich aan bij hetgeen de heer van Leeuwen heeft gezegd en beveelt de candidatuur-Schorer warm aan.

De heer Mr.S.H.B.Halbertsma (Wassenaar) steunt eveneens de candidatuur-Schorer.

De heer F.K. Fredrikze (Arnhem) steunt de candidatuur-Mens. Als secretaris van de Centrale Arnhem heeft hij veel contact met de heer Mens en spreker verklaart, dat de Centrale Arnhem de candidatuur-Mens steunt.

De heer Ir.P.Stempels (Rijswijk) beveelt de candidatuur van de heer A.Calje te Alblasserdam aan. De heer Calje geniet grote bekendheid onder de middenstanders en spreker acht het van belang, dat ook de middenstand in het Hoofdbestuur vertegenwoordigd is.

De heer Mr.J.J.C.R.v.d.Bilt (Amsterdam) zegt, dat de afdeling Amsterdam van mening is, dat de afd. Rotterdam vertegenwoordigd moet zijn in het Hoofdbestuur en dat de afd. Amsterdam daarom de candidatuur-Schorer warm aanbeveelt.

Hierna gaat de vergadering over tot de stemming voor 5 leden van het Hoofdbestuur en schorst de Voorzitter de vergadering om de aanwezigen in de gelegenheid te stellen de lunch te gebruiken.

De Voorzitter heropent om 2 uur de vergadering.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van punt 15, het beleid van de Kamerfracties.

De heer Ds. J.Luchies (Pietersbierum) herinnert er aan, dat verschillende sprekers reeds uiting hebben gegeven aan hun ongerustheid over hetgeen thans in Indië geschiedt. Spreker meent echter, dat deze sprekers in hun redevoeringen niet in alle opzichten constructief zijn geweest. Constructief in zoverre, dat zij niet de werkelijkheid, zoals die op het ogenblik is, voldoende in het oog hebben gehouden. Maar sprekers mening moeten wij het werk van de Kamerfracties en de heer Stikker niet bemoeilijken door het aannemen van een motie. Wil men een motie aannemen, dan acht spreker een motie van vertrouwen hier naar op haar plaats. Gezien de moeilijkheden, die zich in het buitenland voordoen, moeten wij respect hebben voor de arbeid door onze voormannen terzake verricht. Spreker constateert, dat het vraagstuk-Indonesië in het

centrum van de belangstelling staat van velen, die hier op deze vergadering aanwezig zijn. Spreker zou er echter voor willen waarschuwen, dat dit vraagstuk niet zo in het centrum van de belangstelling staat van het Nederlandse volk als het wellicht verdient. Wat wel in het centrum van de belangstelling van het Nederlandse volk staat, is de vraag, wanneer de jongens terugkomen. Spreker zou in deze vergadering ook nog een ander punt naar voren willen brengen, nl. de uitvoering en de opzet van de Noodwet van ouden van dagen (wet-Brues). Spreker zou dit een van de mooiste wetten vinden, die in de laatste decennia het Staatsblad hebben bereikt, wanneer sprake was van een Staatspensioen. Dit is echter niet het geval. De uitvoering van deze noodwet in de verschillende gemeenten is zeer uiteenlopend. De methoden, die bij de uitvoering van deze wet worden toegepast, zijn zeer verschillend. Maar al zijn de uitvoeringsmaatregelen in de praktijk vaak anders, in de verschillende gemeenten, dat neemt niet weg, dat wij kunnen zien, dat die arbeiders, die kleine boeren en kleine zelfstandige middenstanders, die wat geld hebben opgespaard, die zich zelf een woning hebben verworven, wat op de boerenleenbank hebben gebracht, dat die in tegenstelling tot diegenen, die Gods water over Gods akker hebben laten lopen, gedupeerd worden en dat bepaalde inkomsten, getrokken van de zijde van liefdadige instellingen niet in korting worden gebracht op de uitkering uit hoofde van deze Noodwet te verkrijgen, maar dat daarentegen de inkomsten uit arbeid wel in mindering worden gebracht. Die dingen drijven de mensen tot allerlei oneerlijke praktijken. Nu lezen wij de instelling van een Spaarraad en van een Commissie, die het vraagstuk van bezitspreiding bestudeert. Het lijkt mij toe, dat men, wanneer men tot gezonde bezitspreiding zou willen komen, moet beginnen met de bestaande sociale wetgeving die kant uit te doen gaan, dat de kleine spaarder daarin niet wordt gestraft, maar wordt beloofd en dat zijn opzet wordt bevorderd. Spreker vraagt hiervoor de warme belangstelling van onze Kamerfracties en het Hoofdbestuur.

De heer I^rs. P. Herweijer (Dordrecht) zegt, dat de Centrale Dordrecht als een zeer ernstig en groot landsbelang onder de aandacht van de Kamerfracties wil brengen de marine. Door de Legervoortlichtingsdienst is het volgende eens gepubliceerd:

"In 't huidige stadium zal onze inspanning in militair opzicht geconcentreerd worden op de opbouw van een zo sterk mogelijke landmacht, die in samenwerking met en gesteund door een tactische luchtmacht de verdediging van ons land zal verzorgen. Dit zal ten koste gaan van de organisatie van de marine. De bedreiging van ons bestaan ligt te land, waar het zwaartepunt ligt, terwijl de handhaving en beveiliging van de verbindingen ter zee in hoofdzaak een taak zal zijn, die zal moeten worden overgelaten aan de zee-strijdkrachten van Engeland en de U.S.A., die door de organisatie van de Atlantische Unie reeds nu als onze potentiële bondgenoot kan worden aangemerkt".

Dit advies acht de Centrale Dordrecht zeer gevaarlijk. Men zou daaruit kunnen concluderen, dat de Nederlandse Marine eigenlijk weldra zal hebben afgedaan. Hierin ligt de ontkenning van een grootse werkelijkheid. Wanneer onze koopvaardij, onze aanvoer van overzee en onze verbinding met Oost en West, beroofd zou zijn van de eigen beveiliging, hoe snel zouden dan onze voorraden zijn uitgeput en de toegang van onze havens door mijnen versperd in geval van oorlog! De toestand in Indonesië is nocelijk. Dit is mede een gevolg van het feit, dat de Nederlandse regering telkens in de onderhandelingen stellingen heeft betrokken, die zij weer heeft moeten prijs geven. Wanneer dit systeem zal door gaan, zal

eenmaal het moment moeten komen, dat wij een standpunt innemen, dat definitief en onherroepelijk zal zijn. Is na het vele zwenken van onze Regering daarvoor nu het moment niet aangebroken? Spreker heeft daarin nog geen vertrouwen te meer, omdat wij moeten onderhandelen met mannen als Soekarno en Hatta. Gezien de ervaringen met de Commissie van Goede Diensten hebben wij zeer weinig vertrouwen in de UNCI. Dit zijn eigenlijk dezelfde mensen, met dit verschil, dat de bevoegdheden weer zijn uitgebreid, nota bene op het terrein van onze wettelijke soevereiniteit. Men zal er in de Staten-Generaal goed aan doen de grootst mogelijke voorzichtigheid te betrachten. Het betreft tenslotte een volk, waarmede wij historisch verbonden zijn en wier belangen wij ook in de toekomst zullen hebben te behartigen. Spreker vestigt tenslotte de aandacht van de Kamerfractie op de kwestie van de overbevolking, terwijl hij ook van oordeel is, dat de loonpolitiek in andere banen moet worden geleid.

De heer Mr. B. J. de Boer (Eindhoven) zegt, dat de Afd. Eindhoven de motie Enschede niet kan onderschrijven, evenmin huldigt zij echter de mening, dat de Indonesische kwestie zó ingewikkeld zou zijn, dat critiek tot de onmogelijkheden zou gaan behoren. De Voorzitter heeft gezegd, dat de terugkeer van de republikeinse leiders naar Djocja niet tot de absolute onmogelijkheden zou behoren. Wanneer wij dit aannemen, is van de resolutie het overgrote deel aanvaard. De afdeling Eindhoven wil de volgende resolutie voorstellen:

De Algemene Vergadering van de V.V.D. spreekt de wens uit, dat door het Hoofdbestuur en de Kamerfracties ten spoedigste wordt overgegaan tot het nadrukkelijk stellen van duidelijke oogmerken, waarheen de Indische politiek moet leiden en waarbij duidelijk uitkomt tot welk punt zij meent met de gevoerde politiek te kunnen medegaan.

De heer A. G. Crevecoeur (Voorburg) heeft niet anders dan afkeuring voor het beleid van de regeringen Schermerhorn en Beel. Spreker staat voor 100 % achter het beleid van de heer Stikker. Het tegenwoordige Kabinet zit met het wanbeleid van de vorige regeringen opgescheept. Mr. Stikker staat in zijn eentje voor een zeer zware taak en wij moeten denkbaar zijn voor wat de heer Stikker tracht te redden. Dat is een zeer moeilijke taak. Wat betreft het beleid van de Kamerfracties moet spreker helaas constateren, dat deze onvoldoende krachtig het Indische beleid van de vorige regering heeft afgekeurd en onvoldoende heeft rekening gehouden met de wensen van de V.V.D. Spreker wijst er op, dat het de heer Welter geweest is, die in de Tweede Kamer is opgekomen voor de belangen van de Hollanders, die spaargeld in Indië hebben. Spreker had gaarne gezien, dat dit van de zijde van de V.V.D. gekomen was. Spreker verklaart persoonlijk de motie-Enschede te kunnen steunen, want hierin wordt aan de Kamerfracties verzocht rekening te houden met de gevoelens van veel V.V.D.-leden.

De Voorzitter onderbreekt de discussies om mede te delen, de uitslag van de stemming over de vervulling van de 5 vacatures van lid van het Hoofdbestuur.

Het aantal uitgebrachte stemmen bedraagt 232, van onwaarde 1 stem, zodat het aantal uitgebrachte geldige stemmen is 231. De volstreekte meerderheid is dus 116.

Bij eerste stemming zijn gekozen:

D. V. Bettmeijer met 190 stemmen

Prof. Dr. J. Lindeboom met 222 stemmen

G. Ritmeester met 213 stemmen

Mevr. C. Stenler-Tjaden met 200 stemmen

De overige kandidaten kregen resp.

Ir. H. W. Beckering	6 stemmen
A. Caljs	53 "
Drs. P. Herweijer	12 "
Mr. H. K. de Langen	29 "
J. O. J. Mens	71 "
J. A. van Overklift	20 "
Jhr. Mr. W. L. Schorer	113 "

zodat herstemming zal moeten plaats hebben tussen de heren Mens en Schorer.

De heer Mr. N. H. van Voorst van Beest (Amsterdam) is van mening, dat het volk onvoldoende wordt voorgelicht. Naar aanleiding daarvan zou hij gaarne aan het Bestuur of aan de Kamerfracties enkele vragen stellen, in de hoop daarop een duidelijk antwoord te krijgen, opdat deze inlichtingen verder kunnen worden verspreid, zodat meer belangstelling bij het volk zelf kan ontstaan.

1. Wat is het doel van het Indische beleid?
2. Een vraag, die veel voorkomt bij de soldaten is: waarvoor vechten wij nu?
3. Waarom dilden wij de buitenlandse inmenging, daar deze alleen gebaseerd is op eigenbelang?

De heer M. D. Scheer (Heemstede) zegt, dat de afdeling Heemstede de motie-Enschede steunt en haar warm wil aanbevelen, daar zij milder is dan de oorspronkelijk door Enschede rondgezonden motie. Daarmede kon Heemstede zich niet verenigen, die ging te ver. Deze motie is meer aanvaardbaar, zij wijst in de richting van de verkiezingsleuze, zoals die met de Kamerverkiezingen door ons is afgegeven. Wanneer wij nu niet tot een uitspraak komen in de Indonesische kwestie, dan zullen velen zich van ons afwenden.

De heer Luchies heeft een motie van vertrouwen in de Kamerfracties gesuggereerd. De afdeling Heemstede kan daarmede niet accoord gaan. Wij hebben alle respect voor het werk van de heer Stikker en de Kamerleden, speciaal in deze moeilijke tijd, maar wij kunnen niet zó ver gaan, dat wij een motie van vertrouwen zonder meer ondersteunen.

De Voorzitter deelt de uitslag van de herstemming tussen de heren Mens en Schorer mede. Totaal aantal uitgebrachte geldige stemmen 221. De heer Schorer heeft 124 stemmen gekregen en de heer Mens 97 stemmen, zodat dus gekozen is tot lid van het Hoofdbestuur Jhr. Mr. W. L. Schorer.

De heer Mr. J. J. C. R. v. d. Bilt (Amsterdam) zegt, dat de afd. Amsterdam met grote bezorgdheid vervuld is over het Indonesische probleem. Vele leden wenden zich van ons af en bij de a. s. gemeenteraadsverkiezingen zullen wij daardoor veel stemmen verliezen. Wij hebben als V. V. D. verleden jaar bij de verkiezingen ons volledig vertrouwen geschonken en wij hebben als democratische partij het recht om rekening en verantwoording te vragen. Maar spreker meent, dat wij dat alleen dan mogen doen, wanneer het gaat over zaken, die afgehandeld zijn. Als leden der partij kunnen wij ons geen oordeel vormen over de Indonesische kwestie, daar wij niet beschikken over de gegevens, waarover onze afgevaardigden beschikken. Wij moeten in dit stadium niet komen met moties en wij moeten geen invloed willen oefenen op de afgevaardigden, die wij ons vertrouwen hebben

geschonken. Dit vertrouwen is nog versterkt door de rede van den voorzitter van gisteren. Deze heeft ons gewezen op de eisen, die nog altijd gesteld worden en die door onze afgevaardigden in de Kamer nog zo voortreffelijk naar voren zijn gebracht.

Spreker wil nog één punt noemen, dat de voorzitter gisteren ook naar voren gebracht heeft, nl. dat er een krachtige, goed georganiseerde en goed geregelde Unie moet tot stand komen. De Voorzitter heeft door zijn rede het vertrouwen versterkt, dat wij in de Kamerfractie hebben. Spreker ontraadt ieder om de motie-Baschede op dit oogenblik aan te nemen.

De heer J. van Leeuwen (Rotterdam) zegt, dat de Afd. Rotterdam met nadruk wil waarschuwen voor het aannemen van de motie-Baschede, die of de kans zou lopen het beleid van de Kamerfractie en de heer Stikker te doorkruisen, of een open deur zou intrappen. De Indische kwestie is ongetwijfeld een kwestie, die de gemoederen van het Nederlandse volk geweldig heeft beroerd. Spreker meent, dat, wanneer men goed gelezen heeft, wat van deze zijde werd gepubliceerd over de Indische kwestie en wanneer men de rede van de Voorzitter gisteravond goed heeft beluisterd, er geen enkele reden is om met enige resolutie of motie te komen en spreker meent, dat wij ons zeer moeten verheugen, dat wij een zo goede Eerste en Tweede-Kamerfractie hebben en een man als Stikker in het Kabinet.

Spreker heeft de vaste overtuiging, dat Soekarno en Hatta en consorten met veel groter vaart dan zij zich zelf realiseren bezig zijn om zich op te hangen.

De heer Dr. A. de Haan (Alblasserdam) is van mening, dat onze Indische politiek verongelukt is en dat dit hoofdzakelijk de schuld is van de Partij van de Arbeid. Spreker betwijfelt, of hiervan nog wel ooit iets terecht zal komen.

Spreker wijst vervolgens op de kwestie van de kindertoeslag. Naar zijn mening is deze nog nooit ten goede gekomen aan de kinderen. Wij kunnen ons een dergelijke verkwisting op dit oogenblik niet veroorloven. Komende tot de kwestie van de grenscorrecties merkt spreker op, dat wanneer die geregeld moeten worden voor afwatering, of omdat een grens door een huis loopt, dat veel gemakkelijker te regelen was geweest door annexatie.

Spreker zou de fracties er gaarne op willen wijzen, dat er een einde moet komen aan de verkwisting van cultuurgrond. Er wordt te veel grond verkwist voor het aanleggen van wegen, die niet nodig zijn.

De heer Ir. H. W. Beckering (Ridderkerk) meent, dat het moeilijk is om uit te maken in welke richting de Regering eigenlijk keert en vraagt daarom zoveel mogelijk voorlichting van het Hoofdbestuur. Wij beschikken over te weinig gegevens om de leden van de afdelingen zelf van voorlichting te kunnen dienen. Wij hebben van het begin af het grootste vertrouwen gehad in het beleid van de heer Stikker. De maanden, die na de politionele actie gevolgd zijn, zijn voor de meesten onzer zeer moeilijk en vol spanning geweest. Het is moeilijk voor een buitenstaander om uit te maken, wat het aandeel van Stikker hierin geweest is. Spreker zou daarover ook gaarne ingelicht worden.

Toen de voorzitter gisteravond in zijn rede zide, dat de V.V.D. zelfs accoord zou kunnen gaan met de terugkeer van Soekarno

en Hatta naar Djocja, zij het alleen onder bepalingen, sloeg spreker de angst om het hart. Het betreft hier een prestigekwestie en dat moeten wij niet vergeten. Op de Indische bevolking zal dit een zeer ongunstige indruk maken. Spreker zegt namens Ridderkerk, dat hij dit punt van de rede met grote twijfel heeft aangehoord en dat Ridderkerk zich in dit opzicht niet met het beleid kan verenigen. De Voorzitter heeft gesproken over het schip van Staat en daarbij een vergelijking gemaakt. Spreker gelooft, dat wij ons als kleine natie vooral niet met grote zeeschepen moeten vergelijken, omdat iedereen, die enigszins bekend is met het varen of zeilen op zee, weet, dat wanneer er een grote storm komt, het niet altijd mogelijk zal zijn een haven aan te doen, maar dat de goede zeiler de mogelijkheid heeft om te gaan bijliggen met zijn schip en daardoor nagenoeg op zijn plaats blijft en als de storm voorbij is weer voorwaarts streeft.

Spreker wil twee vragen stellen.

1. Heeft de fractie van de V.V.D. wel eens aangedrongen op het als partij optreden in de Veiligheidsraad van de B.F.O. Het is noodzakelijk, dat dit ook eens gehoord wordt en niet uitsluitend aandacht wordt besteed aan de woorden van de tegenpartij.

2. Enige tijd geleden werd het bericht door radio en kranten gepubliceerd, dat van Hooq naar Amerika ging om propagandalezingen te houden. Is het bekend op wiens verzoek deze lezingen gehouden worden en door wie dit betaald wordt?

De Voorzitter wil thans de verschillende sprekers op hun vragen en opmerkingen antwoorden.

In de eerste plaats wil spreker de heer van Dijk antwoorden, die gevraagd heeft hoe het standpunt van de Partij met betrekking tot annexatie is. De partij en zelfs ook de vroegere Partij van de Vrijheid heeft zich op dit punt nooit uitgesproken. Dit punt is in de afgelopen weken juist in de Kamer behandeld naar aanleiding van het wetsvoorstel betreffende de grenscorrecties. Spreker heeft daarbij persoonlijk het standpunt ingenomen, dat er van grote annexatie, zoals wij ons dat in bezettingstijd wel eens hebben gedacht bij wijze van schadevergoeding, niets zal komen. Spreker betreurt dat persoonlijk helemaal niet. Wij hebben genaamd als Tweede-Kamerfractie goed te doen uit louter praktische overwegingen deze grenscorrecties, zoals deze in overleg met de bondgenoten zijn tot stand gekomen, te aanvaarden. Wij hebben dit gedaan zonder enthousiasme, doch wij meenden, dat hier een praktische oplossing werd bereikt, die, wanneer Duitsland redelijk was geweest, al lang in onderling overleg tot stand had moeten komen.

De tweede door de heer van Dijk gestelde vraag betrof het Europees Federalisme. Wanneer wij kunnen komen tot een hechte Europese federatie, dan zal er in onze Partij niemand zijn, die daar tegen is, maar op het ogenblik is daarvoor de tijd nog niet rijp. Een Europese federatie zou betekenen ook medewerking van de landen achter het ijzeren gordijn en de verschillen achter en voor het gordijn zijn zo groot, dat daarvan geen sprake kan zijn. Wij zijn van oordeel, dat wij de gedachte van het Europees federalisme voorzichtig moeten bevorderen. Er is behoefte aan een boven-nationaal parlementair orgaan, maar wij moeten oppassen niet verder te willen springen dan de stok lang is. Wij moeten afwachten wat de Raad in Strazsburg oplevert.

De heer Luchies heeft verschillende bezwaren tegen de noodwet naar voren gebracht. Die bezwaren voelt de Kamerfractie ook. Spreker wil er echter nog eens nadrukkelijk op wijzen, dat deze noodwet ook niet meer is dan een noodwet. Wij wisten bij de totstandkoming, dat er ernstige bezwaren aan kleven, maar wij zullen moeten hopen,

dat die wet zo spoedig mogelijk door een definitieve regeling zal worden vervangen, waarbij wij ons best zullen moeten doen, dat die zó zal worden opgebouwd, dat individuele verantwoordelijkheid daarbij niet zal worden ondermijnd.

De heer Herweijer heeft gesproken over onze marine. Spreker heeft het betoog van de heer Herweijer met enige verbazing gevolgd, niet dat hij het niet met hem eens zou zijn, maar de heer Herweijer heeft dit uitgesproken op een wijze, alsof de Kamerfracties aan deze zaak geen aandacht zouden hebben geschonken. Spreker wijst de heer Herweijer op de redevoering van de heer Kortbaals in de Kamer, toen hij met grote nadruk voor de belangen van de Marine is opgekomen. Spreker zegt nogmaals, dat de Kamerfractie zeer grote aandacht voor deze belangen heeft gehad en het ook zeer duidelijk heeft uitgesproken. Ditzelfde geldt naar sprekers mening voor het probleem van de kindertoeslag, waarover de heer de Haan heeft gesproken.

De heer de Haan heeft eveneens gesproken over de verkwisting van cultuurgrond voor de aanleg van nieuwe wegen. Wij leven in een land met een zeer sterk groeiende bevolking, waarvoor wij niet voldoende werkgelegenheid hebben in het agrarisch bedrijf. Het gevolg is dus, dat wij moeten komen tot intensievere industrialisatie en daarvoor zijn goede wegen nodig, waarvan weer het gevolg is, dat daarvoor cultuurgrond opgeofferd moet worden. Dit kan niet anders. Wij moeten de belangen goed tegen elkaar afwegen en overbodige wegen moeten zeker niet worden aangelegd. Wij hebben tot nog toe niet de indruk, dat wij ons in Nederland erg bezondigen aan het aanleggen van overbodige wegen.

De heer Beckering heeft gesproken over voorlichting. Hij vond, dat er niet voldoende voorlichting door het Hoofdbestuur werd gegeven. Spreker zou de vergadering willen vragen, of dat wel juist is. Het komt vaak voor, dat men zich tot ons wendt om voorlichting en dan moeten wij daarop antwoorden, dat, wanneer men trouw ons blad leest, men daarin op al die punten van actuele politiek week in week uit voorlichting te over vindt. Wij moeten zorgen, dat het blad in handen komt van zoveel mogelijk leden van de Partij en speciaal ook leidende figuren van de afdelingen moeten zich op de hoogte stellen van wat in het blad staat. Wil men op een bepaald punt voorlichting hebben, dan kan men dit aan de redactie van het blad vragen.

Spreker komt thans tot de hoofdmoot, nl. Indonesië.

De heer Meyer is begonnen te zeggen, dat er in Enschede grote ongerustheid heerst over het Indonesisch probleem. Spreker vindt dit vanzelfsprekend, deze heerst overal. Die heerst ook bij ons en ook in de kringen van de Nederlandse regering. Met de ontwikkeling van dit probleem gaat het niet, zoals wij het zouden wensen, dat staat vast en er zal niemand zijn, die zegt, dat er voor ongerustheid geen reden is. Een andere vraag is, of de Nederlandse regering het in haar macht heeft om die ongerustheid weg te nemen. Daar gaat het om.

De Partij moet beginnen zich goed voor ogen te stellen, hoe de toestand verleden jaar was voor de verkiezingen. Het Kabinet, dat zou optreden na de verkiezingen zou een ontzaglijke moeilijke boedel te redden krijgen, dat moet men niet vergeten. Alle fouten, die vóór het optreden van het nieuwe Kabinet gemaakt zijn, waren nu eenmaal gemaakt. De heer von Baumhauer heeft nu wel gezegd, dat, wanneer er aan de weg van Linggadjati geen landmeter had gestaan, maar iemand, die het staatsrecht kende, Linggadjati nooit tot stand zou zijn gekomen; dat kan wel zijn, maar het is nu eenmaal tot stand gekomen. De grote fout is geweest, dat wij na de bevrijding hebben gekregen een regering, die bestond uit volkomen onervaren mensen. Deze dingen zijn nu eenmaal gebeurd en wij staan voor een toestand zoals die zonder onze verantwoordelijkheid en tegen onze waarschuwingen in geworden is.

Ons standpunt bij de verkiezingen stond in tegenstelling tot dat van de heren Gerbrandy, Welter en Faillietau de Bruyn. Deze zijn zonder meer in de oppositie gegaan: zij wilden geen verantwoorde-lijkheid dragen. Spreker heeft gemeend, dat wij deze houding niet mochten aannemen. Dan zouden wij volkomen zekerheid gehad hebben, dat het slechte beleid na de verkiezingen zou worden voortgezet. Het was immers van tevoren te voorzien, dat het uitgesloten was, dat deze oppositionele groep na de verkiezingen over een zó grote meerderheid zou beschikken, dat zij het beleid zou kunnen bepalen en wij moesten trachten het roer om te krijgen door mede te gaan en dat kon, omdat de doeleinden van de politiek waren vastgelegd in de Grondwetsherziening.

De heer van Voorst van Beest o.a. heeft gevraagd wat de doeleinden zijn van het Indisch beleid. Wie onze politiek gevolgd heeft, kent de doeleinden volkomen, want die zijn neergelegd in de Grondwets-herziening van verleden jaar. De heer Vonk heeft gezegd, dat het belangrijkste van deze Grondwetsherziening is, dat wij nu een vloer hebben, waardoor wij niet kunnen wegzakken. Dat is de grondslag, waarop wij staan en het doel, dat de Regering nastreeft en dat is in overeenstemming met hetgeen gezegd is in de Koninklijke Rede van 6 December 1942. Nu kan men natuurlijk zeggen, dat Gerbrandy de eerstaangewezen man is om die Koninklijke Rede te interpreteren. Spreker wil dit een ogenblik aannemen. Maar in de Kamer heeft Gerbrandy gezegd, dat zijn gedachtengang toen in Londen was, dat gemeenschappelijk overleg tussen Nederland en Indië zou gevoerd worden door de daarvoor aangewezen wettige organen en de ver-teenwoordiging van de bevolking van Ned. Indië zou moeten zijn de Volksraad. Toen spreker de redevoering van de Koningin hoorde, heeft hij dat ook gedacht. Dat was in 1942. Maar het was een vol-slagen onmogelijkheid en dat zag Gerbrandy over het hoofd, om die Volksraad in 1945 weer bijeen te krijgen, omdat men in Indië door de loop van de gebeurtenissen zat met de revolutie-toestand. De vraag is ook gesteld, of wij in de Kamer er nooit eens op aange-drongen hebben, dat de B.F.O. ook erkend zou worden en haar plaats zou krijgen bij de beraadslagingen van de Veiligheidsraad. Natuur-lijk is daarop aangedrongen. Spreker heeft zelf gezegd, dat het zo onbevredigend was, dat de Verenigde Naties aan de tafel toelieten de Republiek en dat zij de andere groep der federalisten op de drempel lieten staan. De Regering zit met de ontzaglijke moeilijk-heden, die de internationale verhoudingen nu eenmaal in het leven geroepen hebben. De heer von Baumhauer zegt, dan had men maar een andere propaganda in Amerika moeten voeren. Spreker wil niet zeggen, dat die zo goed gevoerd is, maar het is toch wel naïef om te menen, dat men door een andere propaganda zou hebben bereikt, dat de politiek van het State Department en van de Veiligheidsraad een andere zou zijn geweest. Men moet de realiteit leren zien. Dit is moeilijk, omdat wij tot 1940 buiten de grote politiek zijn ge-bleven. Dit is nu veranderd en het is moeilijk voor het Neder-landse publiek om de omstandigheden in te leren zien. Wij hebben ons altijd gedragen als toeschouwers bij de grote politiek. Dit is anders geworden. Wij kunnen wel zeggen, dat men onbillijk tegen ons is, maar wij werken daarmee de internationale mening niet weg. Wanneer wij in deze zaak komen te staan in de meest scherpe ver-houding met Amerika, dan kan het zijn, dat wij komen te staan voor het feit, dat wij en de Marshallhulp en Indië kwijt zijn. Spreker heeft veel respect voor het werk van de heer Stikker. Welk een druk wordt er op de heer Stikker gelegd en waarom doet deze dit werk? Alleen omdat hij proberen wil er nog van te maken, wat ervan te maken is. Spreker heeft uit de monden van de heren Gerbrandy en

Welter geen enkele constructieve gedachte vernomen. Zij hebben geen enkele weg aangewezen, waarop men uit de moeilijkheden zou kunnen komen. Dit heeft zich ook voorgedaan bij het aftreden van Minister Sassen. Er wordt veel geroddeld en veel gefantaseerd. Spreker verwijst in dit verband naar de Nieuwsbrieven van de heer Fabius en naar de brief van Minister Sassen aan Mr. von Baumhauer, die door een indiscretie in "De Nederlander" is gepubliceerd. De mededeling in dit briefje is volmaakte fantasie. E. is geen sprake van, dat Romme zijn voelhorens naar ons zou hebben uitgestoken. Ook Romme durfde de verantwoordelijkheid niet op zich te nemen om het Kabinet te laten vallen. De heer von Baumhauer heeft gezegd, dat hij helemaal aan de kant van Sassen staat, behalve op het ene punt, waar de heer Sassen als dreigement tegenover Amerika wil gebruiken, dat wij Indië zullen abandonneren. Maar om dat punt ging het nu juist. Het Kabinet heeft volkomen gelijk gehad om deze voorwaarde niet te accepteren. Maar dan moet de heer von Baumhauer ook met spreker eens zijn, dat wij op deze gronden het Kabinet niet konden en mochten laten vallen. Het laten vallen van een Kabinet is geen eenvoudige zaak. Het kan wel een eenvoudige zaak zijn, maar dan staat men voor de vraag, wat moet er in de plaats van dat Kabinet komen en toen stonden wij in de Kamer na het debat over het hoengaan van Sassen voor de vraag, wat wij moesten doen met de motie-Schouten. Spreker heeft zich toen herinnerd een woord van Thorbecke, gesproken bij de motie-Keuchenius, die aangenomen was. Thorbecke had aan de stemming niet deel genomen, maar heeft achteraf gezegd: wanneer ik in de vergadering van de Kamer aanwezig zou zijn geweest, zou ik niet voor de motie-Keuchenius hebben gestemd, want de man, die een dergelijke motie stelt, moet in staat zijn na de val van het Kabinet een ander Kabinet te maken. Dat kon hij niet en dat kan de heer Schouten ook niet. Op die grond zijn wij niet bereid geweest onze stem aan de motie-Schouten te geven.

De heer von Baumhauer heeft gezegd, dat hij zou wensen, dat dit Kabinet zou verdwijnen, omdat hij een einde wenst aan de samenwerking met de Partij van de Arbeid. Maar in het nieuwe Kabinet wil hij desnoods mensen van de Partij van de Arbeid opnemen. Spreker heeft dezelfde bezwaren als de heer von Baumhauer. Wie is degene geweest, die bij het debat over Indonesië het meest heeft afge-rekend met Schernerhorn? (Applaus).

Spreker wil met nadruk opkomen tegen de opmerking van de heer Scheer, dat wij terzijde gelegd zouden hebben, hetgeen wij bij de verkiezingen gezegd hebben. Deze dingen worden U ingeblazen door onze tegenstanders van de zijde van de A.R. en van "Trouw" en wanneer spreker dan moet horen, dat de heer Scheer zegt: wij kunnen de verkiezingen voor de Gemeenteraad niet ingaan met een motie van vertrouwen in de Kamerfractie, dan zou spreker de heer Scheer dit willen vragen: hoe wilt gij Uw kiezers winnen, met Uw eigen beginselen of door de tegenstanders achterna te lopen en klakkeloos gelijk te geven? Wanneer de vergadering hetzelfde oordeel heeft als de heer Scheer, dan moet zij vandaag nog een motie van wantrouwen in de Kamerfractie aannemen, dan is de gehele fractie morgen verdwenen. Op deze gronden zou spreker de vergadering ernstig ontraden om enige motie aan te nemen.

De motie-Enschede begint te spreken van grote bezorgdheid over de gang van zaken in Indonesië; dat behoeft men ons niet te vertellen, en dan gaat men een beroep doen op de Kamerfractie om zich te herinneren de beginselen van de Partij. Wat denkt men nu, moet men ons daaraan herinneren? Moeten wij naar huis gaan met de boodschap, dat wij de politiek van onze partij hebben in de steek gelaten? Ik kan mij niet voorstellen, dat Enschede dat heeft bedoeld, maar als dit niet het geval is, moet Enschede straks komen en zeggen, dat zij de

motie terugneemt. Datzelfde geldt voor Eindhoven. Hebben wij dat niet duidelijk uitgesproken bij de talloze debatten, die in de Kamer in de laatste maanden zijn geweest, heb ik het gisteren hier niet duidelijk uitgesproken? Men kan het hiermee niet eens zijn en de heer Beckering kan zeggen: zelfs onder die voorwaarden, die gij gesteld hebt, mogen Soekarno en Hatta toch niet naar Djocja terug. Niemand zal het prettig vinden, wanneer dit zou gebeuren, ook de Nederlandse Regering niet. Maar wanneer de zaken zo staan, dat voldaan wordt aan de voorwaarden, zoals ik die heb geformuleerd, dan meen ik, dat de regering niet anders zal kunnen. Men moet zich door het woord souvereiniteit niet op een dwaalspoor laten brengen. Boven deze beide soevereine delen der Unie zal staan het Unieverband, waarvan de Grondwet zegt, dat zij zal hebben bevoegdheden ten aanzien van het buitenlands beleid en van financiële, economische en culturele aard en dan staat de Ned. Indonesische Unie als top-organ en daarbij zullen Nederland en Indonesië gelijkwaardig zijn. Dat is in de Grondwet neergelegd. En als nu op het laatste ogenblik die republikeinse leiders onder welke omstandigheden ook - misschien ook onder enige internationale druk, - want die mogelijkheid blijft bestaan - de gestelde voorwaarden aanvaarden, waarom zouden wij dan de hoop opgeven, dat er nog een goede uitkomst zal komen? Dan zou het geen blijk van wijs beleid zijn, dat wij zouden weigeren dat ook in Djocja als deelstaat een regering zou worden hersteld. Wij moeten dit als reële dingen zien. Spreker wil nogmaals aan de Partij vertrouwen in de Kamerfracties vragen. De Kamerfracties verdienen niet heen te gaan uit deze vergadering met een uitspraak, die op zijn zachtst gesproken zal neerkomen op een gemis aan vertrouwen.

De heer Dr. E.H. von Braunhauer (Amsterdam) wil ophelderen, dat hij ook geen behoefte heeft aan moties en spreker meent, dat de Voorzitter de moties verkeerd ziet. Spreker meent, dat er geen moties van wantrouwen zijn, maar van vertrouwen. Wij hebben een open oog voor de moeilijke taak van de Kamerfracties en zijn dankbaar voor het vele, dat zij verrichten. De motie bedoelt te zijn een steun in dring van de fracties, waarop zij zich event. kunnen beroepen.

Spreker wil thans nog even terugkomen op het schrijven van Minister Sassen. Op gezag van Minister Sassen heeft hij aangenomen, dat Romme eindelijk inzag, dat het uit moest zijn met al dat halve gedoe. Wanneer de Voorzitter nu zegt, dat dit niet juist is, dan kan spreker alleen maar antwoorden, dat hij hoopt, dat dit dan juist zal worden, doordat er een aanbod van Romme komt, waardoor er dan in de Kamer een meerderheid zal zijn. Naar aanleiding van het antwoord van de voorzitter over de propaganda in Amerika nodigt spreker de voorzitter uit tot het houden van een debatavond over de propaganda in Amerika. De Voorzitter heeft verstand van politiek, maar spreker heeft verstand van publiciteit in Amerika.

De heer Mr. B.J. de Boer (Eindhoven) zegt, dat de motie van de afdeling Eindhoven niet ten doel had om wantrouwen in het beleid van de fracties of het Hoofdbestuur tot uiting te brengen. De afdeling heeft alleen opheldering willen vragen. Die hebben wij nu gekregen en daarvoor dankt spreker de Voorzitter. Hij wil volgaarne de motie-Eindhoven intrekken.

De heer H. Meyer (Enschede) wil om te beginnen een zin aanhalen uit een boek van Jhr. v.d. Goes van Haters: "De Leiding van de

Staat", luidende als volgt: "Maar zolang een volledig Indisch parlement, met budgetrecht, voor de inwendige aangelegenheden nog niet te verwezenlijken is, zal de Nederlandse publieke en parlementaire controle, ook op het ambtelijke beleid in Indië, niet kunnen worden gemist, en dus evenmin de uiteindelijke aansprakelijkheid van de regering in Nederland voor dat beleid". (pag. 121).

Enschedé wil haar motie handhaven, doch spreker wijst er met nadruk op, dat deze niet bedoeld is als motie van wantrouwen. Enschedé is er nu eenmaal van overtuigd, dat de constructie van de nieuwe orde in Indië tot mislukken gedoemd is, als Soekarno en Hatta daarin worden opgenomen. Spreker meent, dat de Voorzitter dit wel wat te optimistisch ziet, en daarmee kan Enschedé zich niet verenigen. Wanneer de Voorzitter echter van oordeel is, dat de motie-Enschedé te scherp gesteld is, gaat Enschedé er mede accoord, dat deze wat gewijzigd wordt.

De Voorzitter merkt op, dat de heer von Baumhauer gezegd heeft, dat deze motie geen motie van wantrouwen is, maar dat zij moet opgevat worden als een steun in de rug van de Kamerfractie, opdat zij sterker zal staan. Dat is een constructie, waartegen spreker politiek de grootste bezwaren heeft. Dat komt in strijd met de volledige zelfstandigheid van Kamerleden en Ministers. Stel U voor, dat ik in de Kamer zou moeten zeggen: ik, als volksvertegenwoordiger wil het wel, maar mijn Partij wil het niet. De heer von Baumhauer heeft naar aanleiding van het schrijven van Minister Sassen nog opgemerkt, dat hij hoopte, dat wanneer Romme zich inderdaad nog eens tot ons zou wenden, om het Kabinet te laten vallen, dat wij daar dan anders tegenover zouden staan. Spreker wil met nadruk zeggen, dat hij niet van plan is de politiek van de V.V.D. afhankelijk te stellen van Romme. Wij zullen zelf beoordelen, of wij het noodzakelijk vinden om het Kabinet te laten vallen. Wij willen niet worden een bijwagen van de K.V.P.

Wij verfoeien de politiek van Goedhart en Schermerhorn en hebben daaraan duidelijk uiting gegeven. Ik verkies niet, dat hier wordt gezegd, dat wij bondgenoten zijn van Goedhart, want dat zijn wij niet.

Wanneer de heer von Baumhauer mij vraagt te erkennen, dat hij meer deskundig is op het gebied van propaganda in Amerika, dan wil ik dit gaarne toegeven. Maar daar gaat het niet om. De heer von Baumhauer heeft gezegd, wanneer de regering nu maar gedaan had, wat hij adviseerde, dan zou de hele zaak in de Veiligheidsraad en het State-Department heel anders gelopen zijn. Dat is nu juist, wat ik niet geloof. De heer von Baumhauer heeft geen enkel bewijs, dat de politiek van het State-Department anders zou zijn geweest, wanneer de propaganda anders was gevoerd. Dat kan hij nu wel zeggen, maar het resultaat had moeten worden afgewacht. Wij weten daar niets van, dat zijn allemaal hypothetische redeneringen. De propaganda is nu eenmaal anders gevoerd en wij hebben te maken met de feiten, waarvoor wij nu staan. Ik moet tegen deze eenvoudige voorstelling van zaken opkomen, ik zie een veel dieper ondergrond, nl. een ideologische ondergrond ten aanzien van het koloniale regiem. Amerika heeft het altijd doen voorkomen, alsof wij een ouderwets koloniaal regiem hebben gevoerd vóór 1940. Al zou onze propaganda anders zijn geweest,

dan nog zullen zij er ons op wijzen, dat in ons eigen parlement de Partij van de Arbeid dit zij monde van de heren Schermerhorn c.s. ook altijd heeft gezegd. Daarom kan men naar mijn mening de zaak niet zo eenvoudig stellen.

De heer Meyer blijft, wat mij ten zeerste spijt, aan zijn motie vasthouden. Hij heeft wel gezegd, als gij het liever wilt, noogt gij die motie ook wel wat anders redigeren. Het ligt niet op mijn weg om voor Enschede een motie te redigeren. Ik houd mij vast aan wat er in deze motie staat, nl. een beroep op de V.V.D.-leden in het parlement om zich ernstig te blijven herinneren het standpunt ten aanzien van het beleid in Indonesië, uitgesproken bij de laatste verkiezingen voor de Staten-Generaal. Wanneer men dat aan ons vraagt, dan doet men dat alleen, omdat men meent dat wij in gebreke gebleven zijn. De Partij mag ons dit niet aandoen. Men behoeft het niet eens te zijn met alles wat er in de Kamer gebeurt. Wij leven in een vrij land en in een democratische partij en men heeft het recht om tot uitdrukking te brengen, wat men meent tot uitdrukking te moeten brengen. Maar men moet zich rekenschap geven, of wat men vraagt, redelijk en verstandig is. Daarom gaat het voor de Kamerfractie. Met deze motie staat U tegenover de Kamerfractie; ik acht dat onredelijk tegenover de Kamerfractie.

Wat ik gisteren gezegd heb, is niet mijn persoonlijke opinie, maar geeft weer, wat de hele Tweede-Kamerfractie voelt en waar het zo ligt, mag ik dan vragen, ook bij al Uw ongerustheid, die wij ook voelen, bedenkt nu dit ene grote ding: zie de ontzaglijk grote moeilijkheden, waarvoor de Kamerfractie staat. Houdt goed voor ogen, hoe wij vasthouden aan onze oude politiek en aan de beginselen, neergelegd in de Grondwetsherziening. Laat U niet van de wijs brengen door onze vijanden, door de mensen, die de politiek van de Partij niet willen. De A.R. staat met de rug tegen de muur. Haar politiek is onvruchtbaar. Wij doen ons best erven te maken, wat er nog van te maken is onder ontzaglijk moeilijke omstandigheden. Gij moogt ons in de eerste plaats al reeds niet op grond van onze beginselen gaan binden, omdat wij straks, wanneer wij in de Kamer zullen staan, in het licht van de omstandigheden van het oogenblik de beslissing zullen moeten nemen. Als er wederom verkiezingen zijn, zult U de gelegenheid hebben om uit te spreken, of wij het goed hebben gedaan en als gij meent, dat wij het niet goed hebben gedaan, dan kunt gij ons vervangen en wanneer gij van oordeel zijt, dat U het aan deze Kamerfractie niet kunt toevertrouwen, dan moet gij dat uitspreken. Wil de Partij dit niet, dan vorderen de goede staatkundige verhoudingen, dat de Kamerfractie het beleid bepaalt. Daar is de Kamerfractie voor geroepen en niet deze vergadering. Ik blijf een dringend beroep doen op Enschede om het niet op stemming te laten aankomen, doch de motie terug te nemen. Wil Enschede dit niet, dan is mijn advies: verwerpt deze motie met zo groot mogelijke meerderheid.

De Afdeling Enschede neemt hierna de motie terug (applaus).

De Voorzitter constateert, dat wij hiermede dus aan het eind gekomen zijn van de beraadslagingen en brengt woorden van dank aan de vergadering voor de wijze, waarop deze de leiding van de vergadering heeft vergemakkelijkt. De zaken zijn vlot afgedaan en spreker is verheugd, dat wij zoveel gelegenheid hebben gehad om te spreken over het beleid van de Kamerfracties en het brandende Indonesische probleem. Het is goed, dat de gevoelens hierover tot uiting zijn gekomen. In het einddoel, in de verwezenlijking van de

nieuwe rechtsorde, zoals die in de nieuwe Grondwet is neergelegd, zijn wij het eens. Wij als Kamerfractie zullen al het mogelijke doen, wat in ons vermogen is, om dat einddoel alsnog te verwezenlijken.

Wij gaan thans de Gemeenteraadsverkiezingen tegemoet. Ik hoop, dat U in Uwe afdelingen terug zult komen, gesterkt door het samenzijn van deze twee dagen. Wat mij verheugt, is, dat ondanks het verschil van gevoelen, dat er op sommige punten moge zijn, wij toch hebben een hechte eenheid. De Partij is anderhalf jaar geleden opgericht, er zijn twee groepen te zamen gekomen, maar wij voelen ons in de Partij volkomen thuis en wij weten niet meer, of iemand uit de ene of uit de andere groep gekomen is. Daarmede gesterkt gaan wij de strijd voeren, voor de Gemeenteraadsverkiezingen en wij zullen hopen, dat de Partij daarbij even succesvol uit de bus zal komen als bij de Kamerverkiezingen.

Hierna sluit de Voorzitter de vergadering.

- - - - -